

IJsseldelta landschappen
De Utrecht Popprijs 2011
Hollywood in de klas
Handboek Behoud en
Beheer Monumentale
Kerkgebouwen
De Schattenberg
Write Now!
Twents Gitaar festival 2011
Chemistry | creating
new Worlds
HET VERVOLG
Festival Tik van de Molen
Atelier Oerol: Berg & Bos
Fanfare Promotie Concerten
Klassiek aan de...
Robles Rock

Boslab 3 X 30
Orlando Festival
Hortusfestival 2011
Lustrumconcert 25
ZONnige zomers
Travelling in Baroque:
Russian Connections
Verover Onze Schatten
Onland
Festival BIES!
Dance Battle 4 Peace
40 jaar Broken Circle,
Spiral Hill
Tentoonstelling nul = 0
GeNeCo in de Residentie

SMAK!
Afterlife
De Bende van de Korenwolf
Internationaal
Kamermuziekfestival
Schiermonnikoog
Radiohunter
Hans & Grietje, Roodkapje
& Klein Duimpje & het
Magische Klavertje 4
Winterreise
Grenspost Zinnewald

Rocket Cinema Festival
BANG
Koren Festival Eindhoven
Schetsen van Schoonheid
The Messiah
Over de vloer: jong talent
in het erfgoed
Classic Express
Nieuw Gelders Arcadië
Movies that Matter
Wat ik later wilde worden

Cultuurfonds BNG

Jaaroverzicht tweeduizendelf

Jaaroverzicht 2011
Cultuurfonds BNG

INHOUD

Voorwoord	3
Cultuurfonds BNG	4
Stimulering jong talent en prijzen	6
Cultuurfondslezing	11
Avonden Cultuur	12
Bijzonder project	14
Projecten	16
A Fallen Horizon	63
Colofon	88

Het Cultuurfonds BNG steunt activiteiten op het gebied van kunst en cultuur, die financieel (mede) door minimaal twee gemeenten mogelijk worden gemaakt en die van betekenis zijn voor het gemeentelijke kunst- en cultuurbeleid in brede zin.

Het bestuur van het Cultuurfonds BNG bestaat uit een voorzitter, een vicevoorzitter en vijf andere leden. Het bestuur wordt deels benoemd door de Raad van Bestuur van de BNG, deels door het bestuur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De BNG stelt financiële middelen en secretariële ondersteuning aan het Cultuurfonds BNG ter beschikking om deze doelstelling te realiseren.

Voor woord

Het Cultuurfonds BNG ontvangt jaarlijks vele verzoeken om financiële steun voor zogenaamde reguliere projecten. Gelet op dit grote aantal en de beschikbare middelen, moeten steeds keuzes worden gemaakt met betrekking tot de ingediende projecten. In die afweging wordt behalve met de statutaire doelstelling en de criteria ook rekening gehouden met een even-wichtige verdeling over de diverse aandachtsgebieden.

Dit jaaroverzicht geeft enige informatie over de historie, de doelstelling en het beleid van het Cultuurfonds BNG. Ook de werkwijze met betrekking tot aanvragen om financiële steun komt aan de orde.

U vindt ook een beschrijving van alle projecten die – mede met steun van het Cultuurfonds BNG – in 2011 zijn uitgevoerd. Dat kunnen dus ook projecten zijn waarvoor het Cultuurfonds BNG al in voorgaande jaren steun heeft toegezegd. Ook treedt het Cultuurfonds BNG op als actieve stimulator van jong talent in diverse disciplines. Daarnaast zijn er prijzen op het vlak van theater, literatuur, beeldkunst, jeugdcircus, erfgoed en amateurkunst.

Cultuurfonds BNG

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) heeft in 1964, ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan, de Stichting Cultuurfonds BNG in het leven geroepen.

4, 5

Doel

Het Cultuurfonds BNG steunt activiteiten op het gebied van kunst en cultuur, die financieel (mede) door minimaal twee gemeenten mogelijk worden gemaakt en die van betekenis zijn voor het gemeentelijke kunst- en cultuurbeleid.

Bij de beoordeling wordt zowel rekening gehouden met een geografische spreiding als een verdeling over de diverse kunstdisciplines. Het Cultuurfonds BNG hecht sterk aan de band met de Nederlandse gemeenten. Dit betekent ook dat projecten of voorstellingen die door het land reizen (en dus meerdere gemeenten aandoen) eerder voor een subsidie in aanmerking komen.

Voorwaarden

Het Cultuurfonds BNG beperkt zich - mede gezien het beschikbare vermogen - in principe tot het financieel ondersteunen van culturele activiteiten die door minimaal twee gemeenten financieel worden ondersteund en die daarnaast:

- een uniek, inhoudelijk bijzonder, experimenteel of voor andere gemeenten voorbeeldstellend karakter hebben
- een meer dan lokale uitstraling hebben
- zodanig financieel zijn opgezet dat een bijdrage gerechtvaardigd is

Het Cultuurfonds BNG draagt nadrukkelijk niet bij in kosten van projecten die gericht zijn op investeringen in materiële en/of personele kosten. Dus geen restauraties, bouwsubsidies, kosten van inrichting en exploitatie, vaste personeelskosten van instellingen etc.

Werkwijze

Het Cultuurfonds BNG neemt een aanvraag voor subsidietoekenning alleen in behandeling die:

- past binnen het beleid en dus voldoet aan bovenstaande voorwaarden
- tenminste vier maanden voor aanvang van het project is ingediend.

Cultuurfonds bestuursvergadering

Het bestuur komt eens per kwartaal bijeen (medio maart, juni, september en december). Aanvragen moeten ca. zes weken vóór de bestuursvergadering ontvangen zijn. Binnen een week na de vergadering ontvangen aanvragers schriftelijk bericht of de aanvraag wel of niet wordt gehonoreerd.

Op de website www.bng.nl staan de voorwaarden beschreven en is ook een aanvraagformulier te vinden.

Informatie

Cultuurfonds BNG
Postbus 30305
2500 GH Den Haag
telefoon: (070) 3 750 523
e-mail: cultuurfonds@bng.nl

Bestuur

Het bestuur van het Cultuurfonds BNG opereert onafhankelijk en laat zich adviseren door een adviescommissie waarin vertegenwoordigers uit diverse kunst disciplines zitting hebben.

Het bestuur van het Cultuurfonds BNG is als volgt samengesteld:

James van Lidth de Jeude |

oud-burgemeester van Deventer,

VOORZITTER

Dirk Noordman |

directeur Adviesbureau

Cultuurtoerisme

VICEVOORZITTER

Arno Brok |

burgemeester van Dordrecht

Sandra Korthuis |

oud-lid directieraad Vereniging van

Nederlandse Gemeenten

Han Polman |

burgemeester van Bergen op Zoom

Mirjam Salet |

burgemeester van Spijkenisse

Marja van der Tas |

burgemeester van Steenwijkerland

Mat Meijs |

secretaris

Het secretariaat wordt gevoerd door

Francis de Zeeuw.

Het bestuur komt vier keer per jaar bij

elkaar om te beslissen over ingezonden

verzoeken om financiële steun en het te

voeren beleid. Voorafgaand aan elke

bestuursvergadering komt de

adviescommissie bijeen die advies uitbrengt over de te behandelen verzoeken.

De adviescommissie bestaat uit:

Mirjam Salet

VOORZITTER

Tom van Gestel |

artistiek leider Stichting Kunst en

Openbare Ruimte

Fieke Krikhaar |

senior management consultant bij DHV

Peter Maissan |

consultant kunst, cultuur, welzijn en

onderwijs, dirigent, componist en

producer

Peter Maissan is op 30 januari 2012

plotseling overleden. Wij zullen zijn

kennis van zaken, enthousiasme en

betrokkenheid enorm missen.

Pieter Prick |

directeur Pioneers in Culture bv,

productie, presentatie, advies en

management in de podiumkunsten

Wendy Veerman |

projectbegeleider VSB Fonds

Tom van Vliet |

curator mediakunst

Mat Meijs |

secretaris

Beleid

Om zijn statutaire doelstelling te realiseren stimuleert het Cultuurfonds BNG projecten volgens drie sporen.

In de eerste plaats zijn er de reguliere projecten waarvoor het fonds bijdragen verleent. Daarnaast treedt het Cultuurfonds op als actieve stimulator van jong talent met prijzen op het vlak van theater, literatuur, beeldkunst en jeugd circus. Jaarlijks zijn er voor gemeenten prijzen op het gebied van cultureel erfgoed en amateurkunst. Tot slot maakt het Cultuurfonds de ‘avonden cultuur’ mogelijk die de BNG elk jaar organiseert voor relaties.

Reguliere projecten

Het Cultuurfonds BNG ondersteunt projecten op het gebied van kunst en cultuur die door andere partijen georganiseerd worden. Aanvragen voor deze projecten worden beoordeeld aan de hand van eerder genoemde criteria. De bijdrage van het Cultuurfonds is in beginsel eenmalig en dient vooral om nieuwe projecten van de grond te krijgen of om een nieuw element in een bestaand project een kans te geven. Een actieve rol vanuit de gemeenten – ook in financieel opzicht – en zichtbaarheid in diverse plaatsen in het land, zijn hierbij van belang.

In dit verslag vindt u een overzicht van alle projecten die in 2011 hebben plaatsgevonden.

Stimulering jong talent en prijzen

Het Cultuurfonds BNG wil de culturele infrastructuur op lokaal gebied nieuwe impulsen geven door het in zoveel mogelijk gemeenten stimuleren van jong Nederlands talent bij het realiseren van hun producties. Het fonds kiest hierbij voor een actieve aanpak door het stimuleren van jong talent. Hiertoe zijn prijzen ingesteld op zes gebieden: theater, literatuur, beeldkunst, jeugd circus, erfgoed en amateurkunst.

6,7

Theater

Het Cultuurfonds BNG heeft een meerjarige samenwerking met het Theater Instituut Nederland (TIN) betreffende de serie Blind Date - nieuwe theatermakers on tour. Sinds seizoen 2005/2006 is aan dit project de BNG Nieuwe Theatermakers Prijs verbonden, met een bedrag van 45.000 euro de grootste theaterprijs in Nederland. Hiermee gaat de winnaar een nieuwe voorstelling maken.

De voorstellingen in de Blind Date-serie worden elk jaar beoordeeld door een vakjury. In seizoen 2010-2011 zijn dit:

- Martin van Ginkel (hoofd bureau Cultuur Provincie Noord-Brabant)
- Dunya Khayame (actrice en schrijver)
- Ingrid Melman (programmeur van Theater De Lieve Vrouw in Amersfoort)
- Lineke Rijxman (theatermaker en actrice)
- Maarten Verhoef (artistiek directeur Schouwburg Kunstmin in Dordrecht)

De jury laat zich bij haar beoordeling leiden door de kwaliteit van de voorstellingen in alle facetten (bijv. kwaliteit van regie, dramaturgische lijn, vormgeving, etc). Zij selecteert de meest veelbelovende maker van dat seizoen die de BNG Nieuwe Theatermakers Prijs wint.

In het verleden stonden bijv. groepen/makers als Bambie, Emio Greco, Marcus Azzini, Sanne Vogel en Laura van Dolron in het project. Zij zijn nu allemaal succesvol in de kleine of grote theaterzaal.

In september wint Ilay den Boer met de voorstelling 'Dit is mijn vader - Het Beloofde Feest III' de BNG Nieuwe Theatermakers Prijs én de Blind Date publieksprijs 2011.

Volgens de jury zet hij 'een mooi portret neer van de relatie tussen vader en zoon en weet hij de slag te maken van particulier leed naar algemene vragen.' Eerdere prijswinnaars waren Sanja Mitrovic, Leen Braspenning, Daniëlle van de Ven en Joëlke Sanderse, Laura van Dolron en Keren Levi.

FOTO: Ilay Den Boer ontvangt de prijs uit handen van Dirk Noordman, vice-voorzitter van het Cultuurfonds BNG.

Literatuur

De BNG Nieuwe Literatuur Prijs 2011 is een oeuvreprijs bedoeld voor Nederlandstalige auteurs van 40 jaar of jonger, die 2 of meer literaire prozawerken op hun naam hebben staan en die nog niet doorgebroken zijn, die geen grote literaire prijs hebben gewonnen en van wie tussen 1 januari en 31 december 2011 een nieuw boek is verschenen.

Op donderdag 9 februari 2012 wordt in de Amsterdamse Stadsschouwburg voor de zevende keer de BNG Nieuwe Literatuur Prijs 2011 uitgereikt. De winnaar is Jan van Mersbergen. Hij was in 2005, 2007 en 2009 ook al genomineerd voor deze prijs.

De jury, onder voorzitterschap van Mirjam Salet, bestaat dit jaar uit de recensenten Han Ceelen (De Morgen), Daniëlle Serdijn (de Volkskrant) en Irene Start (Elsevier).

De jury besloot dit jaar zes auteurs te nomineren. De andere genomineerden zijn:

Miquel Bulnes, Anne Gine Goemans, David Pefko, Henk van Straten en Maartje Wortel.

Eerdere winnaars van de BNG Nieuwe Literatuur Prijs waren Gustaaf Peek (2010) Carolina Trujillo (2009), Rachida Lamrabet (2008), Sanneke van Hassel (2007), Yves Petry (2006) en Esther Gerritsen (2005).

Uit het juryrapport:

‘Tijdens Vastelaovend ben je niet verkleed als iemand anders, tijdens Vastelaovend ben je eindelijk jezelf’. Met deze beginzin laat Jan van Mersbergen zien waarom het hem te doen is in deze kleine, en tegelijk grootse roman. Het verhaal concentreert zich op de sympathieke anti-held Ralf die tijdens het Venlose carnaval, de Vastelaovend, temidden van de meest buitenissige personages, de blues krijgt. Het vriest vijftien graden, maar de als veerman verklede stratenmaker voelt weinig van de kou, vooral dankzij een grote hoeveelheid alcohol. De lezer zit in deze dwingende, goed opgebouwde roman 175 pagina’s lang opgesloten in het hoofd van Ralf en zijn rondrazende dronkemansgedachten. Naar de overkant van de nacht is gezet in die typische, minimalistische en robuuste Van Mersbergenstijl. Net als in zijn roadnovel Morgen zijn we in Pamplona en het van woede zinderende De macht over het stuur kiest Van Mersbergen hier weer voor een sterke, zwijgzame man als hoofdpersonage, die blijkt te beschikken over een verrassend rijk gevoelsleven.’

FOTO: Jan van Mersbergen ontvangt uit handen van juryvoorzitter, en burgemeester van Spijkenisse, Mirjam Salet een beeldje van kunstenaar Theo van Eldik en van secretaris Mat Meijs een cheque ter waarde van 15.000 euro.

Beeldkunst

BNG Workspace Projectprijs is de jaarlijkse prijsvraag van ZAAL5/ Filmhuis Den Haag voor talentvolle filmmakers en kunstenaars die zich bezighouden met film, nieuwe (interactieve) media, video-installaties, performance en visuals. Dit jaar bestaat de jury uit Wolfgang Bittner (winnaar Workspace 10), Nous Faes (voormalig directeur van Showroom MAMA, nu free-lance verbonden aan onder meer Museum Boijmans Van Beuningen), Boris Debackere (mediakunstenaar en labmanager bij V2) en Sandra Smalenburg (kunstcritica NRC Handelsblad).

De winnaars krijgen elk 9.000 euro ter beschikking voor de realisatie en expositie van hun plannen in ZAAL5. Daarna gaan de winnende projecten op tournee door Nederland.

De jury kiest Maurice Bogaert en Dan Walwin als winnaars van de BNG Workspace Projectprijs 2011 van Filmhuis Den Haag/ZAAL5. Uit de 76 inzendingen waren eerder reeds tien genomineerden geselecteerd die hun projecten mochten toelichten.

Over Maurice Bogaert (1975, Heerlen) zegt de jury: ‘Een spannende, conceptueel sterke installatie, verstild en suggestief. Zonder gebruik te maken van bewegend beeld of projectie ontvouwt het verhaal zich aan de hand van de architectuur van een filmset. In ‘The apartment’ neemt de toeschouwer de rol van de camera over.’

Over de tweede winnaar (Dan Walwin 1986, Somerset GB) meldt het juryrapport: ‘Het project ‘Tele-’ kenmerkt zich door een persoonlijke, bescheiden en intrigerende onderwerpskeuze. Twee films die op fijnzinnige wijze aan elkaar verbonden worden, waarbij het geluid de mediator is. De cinematografische middelen van zowel documentaire als fictie worden gericht en overtuigend ingezet.’

Erfgoed

Dit jaar wordt voor de tweede keer een prijs uitgereikt aan de beste erfgoedgemeente van Nederland. De prijs is bedoeld om gemeenten te belonen wanneer zij erfgoed effectief inzetten in het lokale beleid, maar ook om andere gemeenten te stimuleren en te inspireren.

De BNG Erfgoedprijs is een initiatief van het Erfgoedplatform van Kunsten '92, een samenwerkingsverband van een twintigtal erfgoedorganisaties. Het Cultuurfonds BNG is hoofdsponsor van deze prijs. In 2010 won de gemeente Dordrecht de eerste Erfgoedprijs. Staatssecretaris Halbe Zijlstra reikt op 17 november de BNG Erfgoedprijs 2011 uit aan wethouder mevrouw Kleine Deters van de gemeente Westerveld en overhandigt de bijbehorende oorkonde en cheque van 25.000 euro.

Westerveld is als winnaar uit de bus gekomen uit maar liefst 34 inzendingen waaruit de jury 9 gemeenten heeft genomineerd.

De jury in haar juryrapport:

‘De jonge Drentse gemeente Westerveld (die meer dan 20 kernen en dorpen omvat) gebruikt cultuurhistorie als drager voor haar identiteit, als verbindende factor tussen haar kernen. Inwoners worden actief betrokken en zijn enthousiaste deelnemers aan processen en projecten. Ondanks het feit dat Westerveld niet beschikt over omvangrijke personele en financiële middelen voor erfgoed, heeft deze gemeente veelzijdig en actief erfgoedbeleid ontwikkeld. Erfgoedbeleid staat bovendien in duidelijke relatie met gemeentelijk beleid voor landschap, cultuur en natuur. Jonge inwoners worden succesvol ingeschakeld bij de erfgoedactiviteiten.’

FOTO: vlnr: Rob van Zethoven, voorzitter van Stichting ‘De Havelter Molen’, wethouder Cultuur van de gemeente Westerveld Anry Kleine Deters, Halbe Zijlstra, Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Bernard Stikfort, ambtenaar van de Gemeente Westerveld van het team leefomgeving, erfgoed & cultuurhistorie.

Amateurkunst

Samen met Kunstfactor, sectorinstituut voor de amateurkunst, heeft het Cultuurfonds BNG in 2011 de BNG Prijs Beste Amateurkunst Gemeente in het leven geroepen om een gezond gemeentelijk amateurkunstklimaat te stimuleren.

De prijs bestaat uit een bedrag van 20.000 euro voor de versterking van de lokale amateurkunst.

In 2011 was Delft de eerste winnaar en daar was dan ook de landelijke opening van de Week van de Amateurkunst (WAK). Voor de editie 2012 zijn Deventer, Lelystad, Tilburg en Zaanstad genomineerd voor de BNG Prijs Beste Amateurkunst Gemeente 2012.

FOTO: James van Lidth, voorzitter van het bestuur van het Cultuurfonds BNG en Milène Junius, wethouder cultuur van de gemeente Delft, bij de opening van de Week van de Amateurkunst in Delft.

FOTO: Aryen Bhagirath, Birgit Douma, Dana Linckens, Anja van Wijngaarden en Eveline Alders van Circomundo

Jeugdcircus

De BNG Circusprijs, een stimuleringsprijs voor jeugdcircus en jong talent, is ingesteld voor de promotie van het nieuwe circus en dat van het jeugdcircus in het bijzonder.

Het Cultuurfonds BNG heeft samen met Circomundo het initiatief genomen voor deze prijs. Het Fonds voor Cultuurparticipatie draagt bij in het kader van het project Toekomst in de Piste waarmee het een kwaliteitsimpuls aan het jeugdcircusveld ondersteunt.

De circusprijs wordt de komende drie jaar uitgereikt aan een jeugdcircus; daarnaast wordt elk jaar een individuele prijs toegekend. Voor 2012 zal die prijs gaan naar een jong talent in het jeugdcircus

De prijs bestaat uit een bedrag van 8.000 euro voor het realiseren van een nieuwe circustheatervoorstelling, speelplekken op verschillende festivals en een professionele registratie van de voorstelling.

De jury bestaat uit Willemijn in 't Veld (Fonds voor Cultuurparticipatie), Maaïke van Langen (Circusstad Festival), Marc Eysink Smeets (CircoCircolo) en Joris de Jong (circusartiest), onder leiding van juryvoorzitter Mat Meijs, secretaris Cultuurfonds BNG.

De drie genomineerden: de jeugdcircussen Boost! uit Amsterdam, Circaso uit Den Haag en Circus Elleboog uit Amsterdam hebben een plan geschreven waarin ze laten zien hoe een nieuwe aanpak van een volgende productie bij kan dragen aan hun artistieke ontwikkeling.

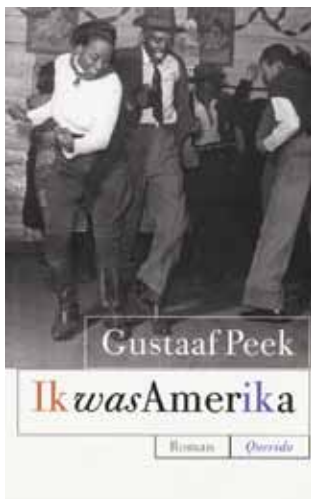
Op 29 januari 2012 is, tijdens de Circomundo-dag in Amersfoort, jeugdcircus Circaso uit Den Haag als winnaar uit de bus gekomen.

Uit het juryrapport: 'Circaso heeft met het plan "Licht" bewezen de uitdaging aan te gaan op meerdere punten: door het gebruik van vernieuwende circustechnieken, door een vernieuwende aanpak in het maakproces en door de schijnbaar voor de hand liggende, maar daarmee oersterke keuze voor het thema licht. Het gebruik van licht is in het jeugdcircus een "onderbelicht" onderdeel, wat door het onderzoek van Circaso verder uitgediept zal gaan worden.

De prijs heeft niet alleen invloed op de winnende groep binnen Circaso, maar zal doorwerken in het hele jeugdcircus. Door de mengeling van jong talent en de productiegroep, vindt er uitwisseling plaats van techniek en kennis. Daarnaast is een aantal van de jonge talenten ook docent binnen het jeugdcircus.'

Cultuurfonds lezing

Op initiatief van de secretaris organiseert het Cultuurfonds sinds einde 2006 de Cultuurfondslezing voor werknemers van de BNG en voor relaties van het Cultuurfonds. In 2011 zijn twee van zulke lezingen gehouden.

> 18 april 14e Cultuurfondslezing In gesprek met auteur Gustaaf Peek

Tijdens deze 14e Cultuurfondslezing bij de BNG gaat Mat Meijs, secretaris Cultuurfonds BNG in gesprek met auteur Gustaaf Peek, de winnaar van de BNG Nieuwe Literatuur Prijs 2010 en met literair agent Willem Bisseling.

Uit het juryrapport:

‘In zijn laatste boek, de roman *Ik was Amerika* volgen we de Nederlander Dirk Winter die in de Tweede Wereldoorlog vecht voor de Duitsers. Hij belandt in een krijgsgevangenenkamp in de Verenigde Staten, waar hij vriendschap sluit met de zwarte arbeider Harris, en diens halfzus. Tientallen jaren na de oorlog keert Dirk terug naar Amerika, in een poging zijn leven bevredigend af te sluiten. Peek heeft de lat hoog gelegd met een roman over vrijheid, vriendschap en schuld. Maar hij laat overtuigend zien hoe Dirk tot zijn keuze kwam. *Ik was Amerika* is een rijk boek van een schrijver die steeds beter wordt. Gustaaf Peek is een auteur van wie we nog heel erg veel gaan horen.’

Ook volgens de BNG Lezersjury was Peek de beste van de vier genomineerde auteurs.

Eind 2011 won Peek voor dit boek ook nog de Bordewijk Prijs, een prijs die jaarlijks door de Jan Campert Stichting wordt toegekend aan de schrijver van het beste Nederlandstalige prozaboek.

> 23 november 15e Cultuurfondslezing Over vastgoed, cultuur, maquettes, elektronische muziek en ook nog een expositie van posters.

De 15e Cultuurfondslezing vindt plaats bij ANNA Vastgoed & Cultuur, Korte Voorhout 10 te Den Haag.

Na een inleiding van Mat Meijs legt directeur Willemijn de Boer de filosofie van haar bedrijf uit: ANNA Vastgoed & Cultuur wil plekken creëren waar mensen geïnspireerd en gestimuleerd worden in hun werk en persoonlijke groei.

Zij ontwikkelt toegankelijke en open omgevingen waarin de creatieve industrie en andere bedrijfstakken betaalbare ruimte krijgen, en waarin koppelingen mogelijk worden gemaakt tussen vastgoedeigenaren, ondernemers, kunstenaars en publiek.

Vervolgens is er een rondleiding door het pand met een bezoek aan: Maquette Atelier, een professioneel bedrijf voor zowel architectonische als stedenbouwkundige maquettebouw. Game of Life/ Focussed Sound in Sonic Space; dit bedrijf organiseert projecten op het gebied van de ruimtelijke weergave in de elektronische muziek. Ship of Fools; in deze galerie is de expositie Black & White are not colors. Meer dan 100 ontwerpers zijn door online design magazine Fontanel gevraagd een poster te maken.

Avonden Cultuur

De Avonden Cultuur die de BNG al enkele jaren organiseert vallen – gezien de grote belangstelling – zeer in de smaak van de relaties van de bank. Het Cultuurfonds maakt deze culturele evenementen mede mogelijk. In 2011 zijn vijf van deze avonden gehouden.

De Niet-Meer-Zo-Piep-Show

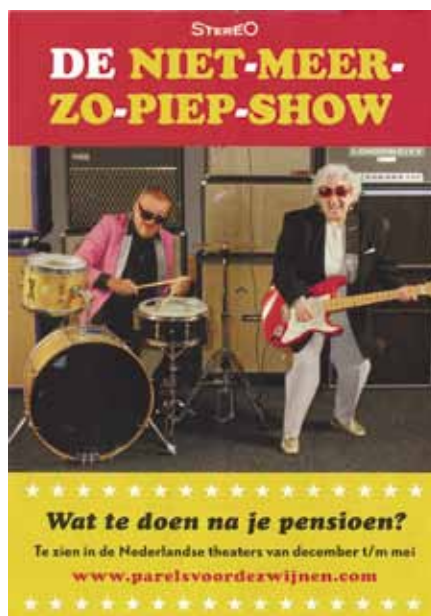
> 22 mei Apeldoorn

Relaties van de BNG zijn te gast in Schouwburg Orpheus te Apeldoorn voor een bijzondere middag. Een show over het nieuwe ouder worden en wat te doen na je pensioen. Met muziek van de onvolprezen Clous van Mechelen die zelf ook meespeelt in het orkest en verder met Kim Soepnel en Bram van der Vlugt. En een koor van bijzondere mensen tussen 65 en 90 jaar die hun ervaringen met het ouder worden delen in een vrolijke, ontroerende en soms hilarische show.

Ballade van de rijzende Zon

> 9 juni Monster

Ballade van de rijzende Zon is een poëtische totaalvoorstelling in een karakteristieke Westlandse kas onder regie van Jan Doms. Relaties van de BNG zien een dynamische muziek-, zang- en glasperformance. De Japanse zangeres Yuka Kawabe zingt, net als het Westlands Mannenkoor en zorgt zo voor een versmelting van oosterse en westerse muziek. En dan zijn er ook nog de opzweepende optredens van het Paul van Kemenade Quintet en de Afrikaanse percussionist Serigne Gueye.

De bedelaarsopera

> 26 augustus Nijetrijne

The Beggar's Opera van John Gay uit 1728 (de inspiratiebron van de befaamde Dreigroschenoper van Bertolt Brecht) wordt gespeeld in Natuurgebied 'De Rottige Meente' in Nijetrijne in Friesland door de Stichting Intermezzo. De bezoekers wandelen door een schitterend natuurgebied om de speelplek te bereiken. De parodie die Gay's opera destijds was wordt nu als een hedendaagse parodie gebracht: het bekende verhaal van Polly en gangsterbaas MacHeath in een potpourri van scrabeuze liederen op vaak bekende melodieën.

Opera La Pietra del paragone

> 9 november Heerlen

Een briljante opera waarin humor en romantiek samenkomen van Rossini die nooit eerder in Nederland te zien was. In La Pietra del Paragone (de toetssteen) gaat het natuurlijk om de liefde: kan die oprecht zijn of spelen andere factoren mee, zoals geld, macht en aanzien. In de mooie Stadsschouwburg van Heerlen genieten genodigden van dit mooie stuk van Opera Trionfo dat bekend staat om haar verrassende operaproducties.

Dinner for One

> 15 december Den Haag

Deze humoristische muziektheatervoorstelling annex diner van regisseur Guusje Eijbers is zeer losjes gebaseerd op het beroemde origineel. Begin jaren vijftig wordt een showechtpaar (vertolkt door Onno Innemeer en Ellen Evers) gevraagd om een muzikale kerstshow te maken voor het nieuwe fenomeen: de televisie. Goochelaars, dansmeisjes, een kunstfluit en een blinde ziener komen op auditie, dit alles ondersteund door een live Big Band op een locatie die ingericht is als tv-studio.

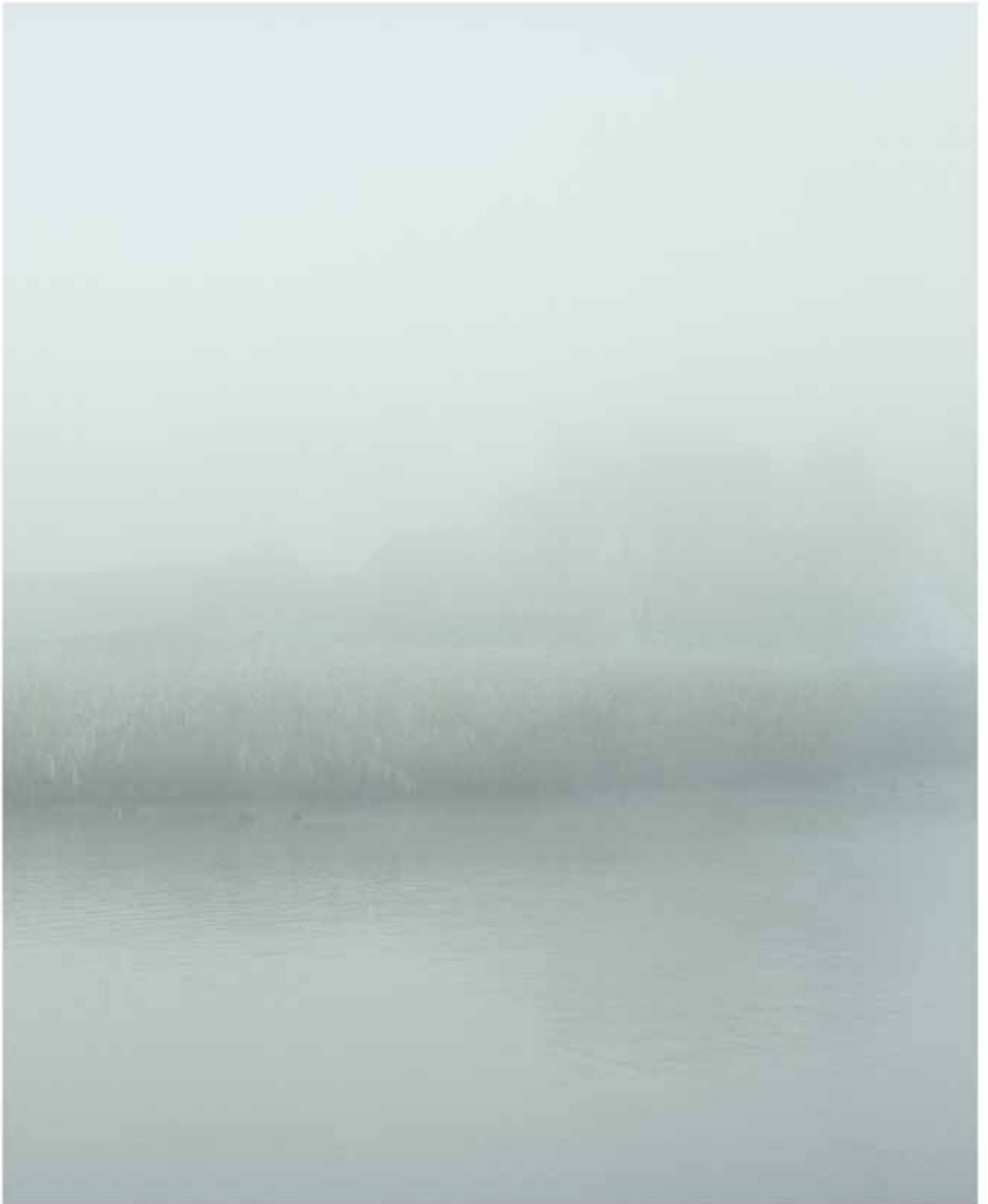

Bijzonder project

Heidi de Gier *A Falling Horizon*

De Sophiapolder is een klein eiland in de Zuid-Hollandse rivier de Noord, vlakbij de Biesbosch en al vijf eeuwen functioneel als landbouwpolder. Hannie de Vos pachtte het landje en liet er haar vee op grazen. Zelf woonde ze aan de wal, dus al het voeren en verzorgen van de dieren vroeg een oversteek, per boot. Dat ging jarenlang z'n gang. Tot Rijkswaterstaat, de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant en de waterschappen in overleg met natuurbeschermers besloten het land terug te geven aan de natuur. Het wordt een zoetwatergetijdenmoeras. De Vos moet weg en fotografe Heidi de Gier volgt haar laatste jaar op het eiland, wat resulteert in een tentoonstelling en boek. De prachtige foto's registreren het onherroepelijke.

Achterin dit jaaroverzicht een aantal foto's en de volledige tekst die Tracy Metz erbij schreef: De Sophiapolder: een afscheid in vijf aktes.

JANUARI|
NOVEMBER
IN GRONINGEN,
AURICH EN
LEEWARDEN

Vooruitziende blik 2011

> **Stichting Luthers Bach Ensemble**
Het Luthers Bach Ensemble voert (voornamelijk) werken uit van Johann Sebastian Bach op authentieke instrumenten op historische locaties, bij voorkeur oude kerken, in het noorden van Nederland en Duitsland.

DECEMBER
2010|
APRIL 2011 IN
GRONINGEN,
ALKMAAR,
AMSTERDAM,
AMERSFOORT,
SITTARD, DEN HAAG,
WORMER, ASSEN,
UTRECHT, TILBURG,
DEN HELDER,
ROTTERDAM,
BREDA EN
SPIJKENISSE

Santa Sangre en het

Muziek Actief 2011

> Vereniging Het Orkest Westerbork

Een lustrumjaar met vele activiteiten: en concert met troubadour Gé Reinders, een 24-uurs muziekmarathon en een week lang de Classic Express voor workshops voor leerlingen van de basisscholen uit Westerbork, Witteveen, Zwiggelte en Balinge.

zwaard van Damocles

> Stichting Plan-D

Santa Sangre toont de wereld van variété, circus en straattheater in een jeugdvoorstelling voor kinderen vanaf 6 jaar. Een internationaal samenwerkingsproject van Plan-D met het Grand Theatre Groningen en enkele buitenlandse gezelschappen.

JANUARI
IN EINDHOVEN,
TILBURG, HELMOND,
DEN BOSCH EN
BREDA

Storioni Festival

> **Stichting Storioni Festival**
De vierde editie van dit internationaal kamermuziekfestival waar de twintig deelnemende ensembles onder het thema 'Met hart en ziel' een breed en afwisselend programma presenteren: concerten, masterclasses en workshops op de diverse muziekscholen. Met een gemiddelde zaalbezetting van 90% is dit festival een vaste waarde op de Nederlandse en Brabantse festivalagenda.

FEBRUARI
T/M DECEMBER
DOOR HEEL HET
LAND

Clips 2011

> **Stichting Holy**

Holy verzorgt animatiewerkshops voor jongeren over maatschappelijke thema's. Al meer dan 125 scholen en 30.000 jongeren deden mee aan deze opzet. Bekende themaprojecten die Holy heeft ontwikkeld zijn Clips voor Vrijheid en Clips voor Duurzaamheid.

JANUARI
IN AMSTERDAM,
ROTTERDAM EN
UTRECHT

Flamenco Biënnale

> Stichting PerpetuumM

De derde editie van dit tweejaarlijkse Flamencofestival is van internationale allure en topkwaliteit. Niet alleen vanwege de spraakmakende programmering van eigenzinnige makers, maar ook omdat deze biënnale genre- en discipline-overstijgend is.

Oogverblindend

FEBRUARI
IN SOMEREN,
EINDHOVEN,
MIDDELBURG,
ENSCHEDÉ,
MAASTRICHT,
HAARLEM,
NIJMEGEN,
GRONINGEN,
ROTTERDAM EN
AMSTERDAM

Concerttournee NSO 2011

> Stichting het Nederlands StudentenOrkest

Tijdens deze 59e tournee van het NSO staat Ein Heldenleben van Richard Strauss op het programma net als het Celloconcert van Edward Elgar. En het geëngageerde 'Moriae Encomium' van Marijn Simons beleeft zijn wereldpremière.

DECEMBER
2010 T/M
FEBRUARI 2011
IN KAMPEN,
ENSCHEDÉ,
HAARLEM,
ROTTERDAM,
AMSTERDAM,
UTRECHT,
AMSTELVEEN,
GRONINGEN,
LEIDEN EN
HEERENVEEN

Mirandol

> Stichting Opera Trionfo

Opera Trionfo verzorgt de Nederlandse première van deze komische opera van de Tsjechische componist Martinu, gebaseerd op het toneelstuk van Goldoni La Locandiera. Dit werk, onder leiding van Ed Spanjaard, verenigt alle elementen in zich van de Comedia dell'Arte en muziek van de twintigste eeuw. Bruisend en met een schitterende kostumering.

FEBRUARI
T/M OKTOBER
IN AMSTERDAM,
EINDHOVEN, DEN
HAAG, HILVERSUM,
APELDOORN,
UTRECHT,
MAASTRICHT EN
ROTTERDAM

architectuur door de ogen van blinden

Vincent Billo - Beurs van Berlage - fotografie: Anos Breakei

Architectuur door de ogen van blinden

> Stichting Zilvergrijs

Een uniek project: blinden en slechtzienden worden uitgenodigd om een openbaar gebouw te recenseren op andere dan het overheersende visuele zintuig. Van de Beurs van Berlage tot het Kruissherenhotel en van Radio Kootwijk tot Beeld en Geluid.

ina

MAART IN
ROTTERDAM,
EINDHOVEN EN
DEN HAAG

Gurrelieder

> Stichting Jong Symfonisch Talent

Het gigantische meesterwerk van Schönberg, een keerpunt in de muziekgeschiedenis, wordt onder leiding van dirigent Reinbert de Leeuw uitgevoerd dankzij een samenwerking tussen het Koninklijk Conservatorium, Codarts en De Doelen. Met een orkest van meer dan 150 musici, drie mannenkoren, een achtstemmig gemengd koor, vijf solisten en een spreekstem is dit een werk dat qua omvang zijn gelijke niet kent.

La

> Stichting Opera2day

Opera2day is een jong gezelschap dat barokopera's wil uitvoeren met een moderne blik. La Giuditta is een onbekende partituur van Scarlatti die het Bijbelse verhaal van Judith vertelt. Als jonge weduwe trekt zij tijdens de belegering van Betulia de stad uit naar belegeraar Holofernus. Ze verleidt hem en onthoofdt hem en redt zo de stad van de ondergang.

MAART
IN DEVENTER,
RAALTE EN OLST

Brechtfestival

> Stichting Met Man en Muis

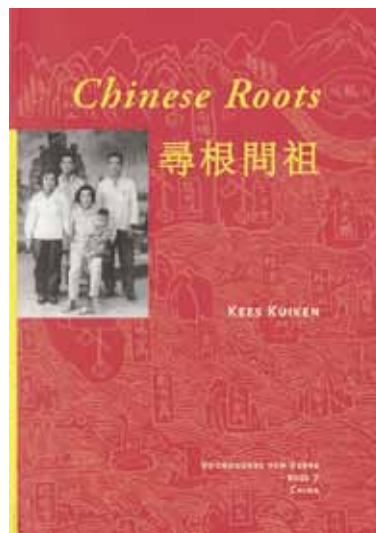
Het programma bestaat uit 39 nieuwe voorstellingen, lezingen, workshops, debatten en school- en studieprojecten. Het accent ligt op muziektheater, de strijdcultuur en op het thema man-vrouw. Met onder meer de Brecht en Breuker-avond met het Willem Breuker Kollektief, De Ereprijs, Olga Zuiderhoek en het Festival Strijdkoor. Maar ook een uitvoering van 'De Driestuivers-opera' door studenten van de Nijholtacademie Nijmegen.

Voorouders van Verre

> Centraal Bureau voor Genealogie

Voorouders van Verre is een reeks van zeven genealogische handleidingen voor onderzoekers met voorouders uit niet-westerse landen. Het gaat om mensen die behoren tot de grote naoorlogse groepen migranten: Indische Nederlanders, Molukkers, Marokkanen, Turken, Surinamers, Antillianen en Chinezen.

MAART
T/M APRIL IN
ROTTERDAM,
DEN HAAG EN
ZWOLLE

Giuditta

MAART|APRIL
IN HULST,
TERNEUZEN EN
SLUIS

César Franck project

> Koorstichting Cantorij der Basiliek

De Cantorij der Basiliek uit het Zeeuwse Hulst realiseert concerten op hoog niveau. Naast werk van Faure, Haydn en Duruflé wordt van César Franck 'Les sept paroles du Christ sur la croix' uitgevoerd. Dit werk voor vocale solisten, koor en orkest uit 1859, dat pas in 1954 is herontdekt, wordt uitgevoerd in de Passietijd waarvoor het ook is geschreven. Er wordt samengewerkt met het Zeeuwse kamerorkest TY.

MAART|
DECEMBER
IN LEIDEN.
AMSTERDAM,
ALMERE, ZAANDAM,
ALKMAAR,
HOOFDDORP, EN
HOUTEN

Ouderen Songfestival 2011

> Stichting JAM

Dit evenement bestaat uit elf voorrondes, gevolgd door twee halve finales en uiteindelijk een grande finale op 4 december in een uitverkochte Amsterdamse Stadsschouwburg. Enthousiaste en gedreven 55-plussers krijgen hier een podium.

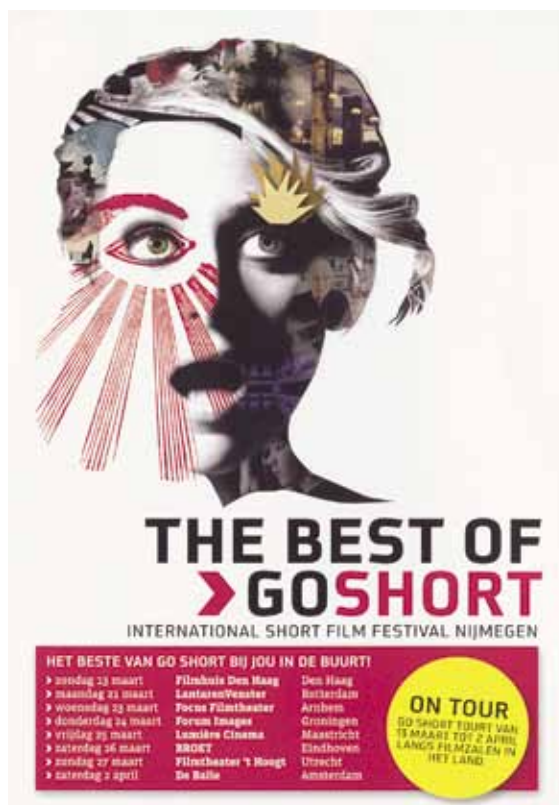

MAART|APRIL
IN NIJMEGEN
EN ON TOUR DOOR
HEEL NEDERLAND

Go Short

> Internationaal Short Film Festival Nijmegen

De derde editie van Go Short. Het enige korte filmfestival van Nederland met meer dan tweehonderd internationale films uit heel Europa: fictie, animatie, documentaire en experimenteel.

APRIL
IN SNEEK,
GRONINGEN,
LEIDEN,
MAASTRICHT,
NIJMEGEN, UTRECHT
EN AMSTERDAM

NESKO 2011

> Nederlands Studenten Kamerorkest

Een concerttournee uitgevoerd door studenten-amateurmusici met een zeer hoog uitvoeringsniveau in de kamermuziekbezetting. Met werk van grootmeesters als Bruckner, Mahler en Van Beethoven, maar ook van de jonge componist Lucas Wiegerink.

APRIL
IN ALMERE,
AMSTERDAM EN
HAARLEM

Festival 2

APRIL | JUNI
IN AMSTERDAM,
GRONINGEN,
BRABANT EN
FLEVOLAND

De Straatkunstprijs

GENOMINEERD

Dit kunstwerk is
genomineerd voor de
Amsterdamse
Straatkunstprijs.

Fotografeer deze tag
& stem direct!

Amsterdamse
Straatkunstprijs.nl

> Stichting Straatkunstprijs

Om draagvlak voor kunst in de openbare ruimte en participatie van een breed publiek te stimuleren is de Straatkunstprijs bedacht.

Een publieksverkiezing van het mooiste, beste of spannendste kunstwerk spoort het publiek aan om een actieve rol te vervullen bij kunst in de openbare ruimte.

Turven Hoog

> Stichting 2+ Producties

Het enige festival speciaal voor kinderen jonger dan 6 jaar. Met de beste (inter)nationale voorstellingen, met theater- en kunstprofessionals die werken met jonge kinderen.

APRIL |
SEPTEMBER IN
ALKMAAR

Prachtig portret

> **Stedelijk Museum Alkmaar**
Een overzichtstentoonstelling van de gerestaureerde collectie van 50 portretten uit de periode 1500-1900 van de stichting Van Foreest en Van Egmond van de Nijenburgh, die hiertoe samenwerkt met de Stichting Hendrick de Keyser en de gemeenten Alkmaar en Heiloo.

NOVEMBER
2010 IN
HEERENVEEN
EN MEI 2011 IN
BOLSWARD

Frysk Requiem

> **Kamerkoor Con Amore Musica**

De Friese componist Jan de Jong componeert dit Frysk Requiem 'Wylst de wrâld fan wille skattert' op de tekst van de bekende Friese dichter Eppie Dam. Koor en dirigent horen tot de top in de Friese amateurkunst. Het is de eerste keer dat een requiem in het Fries wordt opgevoerd.

MEI IN
ALMERE

Flevolands Korenfestival

> Kunstencentrum de Kunstlinie

Van de 32 deelnemende koren komen er 26 uit de provincie Flevoland en hebben er 12 meegedaan aan de voorronde van het Nederlands Koorfestival. Veel optredens, een internationaal gastoptreden, workshops en een special programma voor jongeren rond R&B muziek.

MEI TOT
SEPTEMBER IN
ARNHEM, NIJMEGEN
EN OSS

RAMSJ

> Stichting de Wintertuin
RAMSJ staat stil bij het verdwijnen van het gedrukte boek als exclusief medium voor de literatuur. Beeldend kunstenaars transformeren papieren boeken tot monumenten voor het boek, waarna deze worden geëxposeerd in musea voor beeldende kunst. De vorm van het papieren boek wordt gevierd: het boek is dood, leve het boek!

Latin

van de tekst

verlies
produceert
het aura.

wordt geleverd voor beeldende kunstenaars die de vorm van het boek als medium voor de literatuur willen gebruiken. Het boek wordt niet langer als een object gezien, maar als een medium dat de vorm van de fotografie, de beeldende kunst en de literatuur verbindt. Het boek wordt niet langer als een object gezien, maar als een medium dat de vorm van de fotografie, de beeldende kunst en de literatuur verbindt.

en het aura

Verbinding die ding

In een digitale wereld met nieuwe media. Daar het aura gaat niet verloren, maar wordt anders. Het aura wordt niet verloren, maar wordt anders. Het aura wordt niet verloren, maar wordt anders.

digitale ring

Waarom gaat de overgang van papier op pixels ons zo aan het hart?

Terwijl de boekvorm de dominante positieve informatiedrager afstaat aan andere media, wordt het steeds meer tot object van creatieve innovatie, en draagt bij aan de voortbestaan van papieren romans. Zolang de literaire roman zich blijft ontwikkelen en vernieuwen, en andere culturele vormen in zich opnemen, zijn onze klagenzangen en rouwmissen voorbijganger: de vermeende dreiging van vervaging wordt juist een katalysator van vernieuwing, binnen de grenzen van de papieren romanvorm waar we met z'n allen zo van houden. In tijden van 'verlies' en angst voor verdwijning van leefwereld, in tijden van repressie en tegenstand, ontplooft een kunstvorm zich op nieuwe en verrassende wijzen.

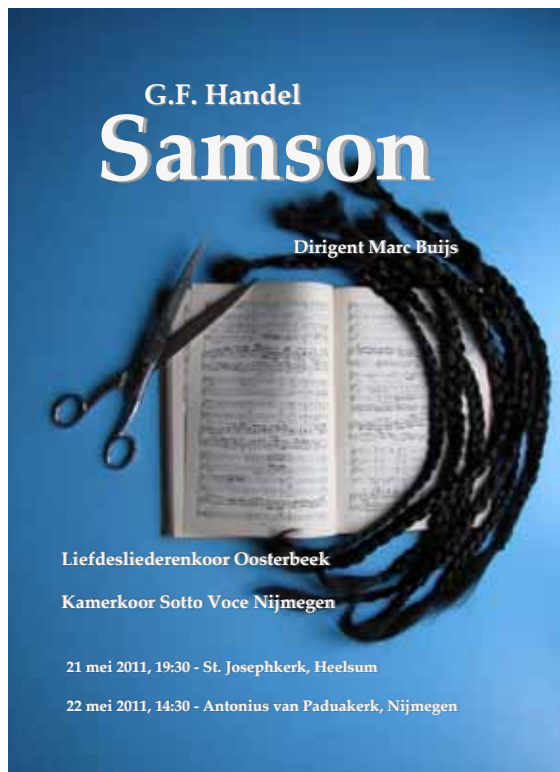
Mechanismen van het proces van 'verlies' worden steeds meer tot object van creatieve innovatie, en draagt bij aan de voortbestaan van papieren romans. Zolang de literaire roman zich blijft ontwikkelen en vernieuwen, en andere culturele vormen in zich opnemen, zijn onze klagenzangen en rouwmissen voorbijganger: de vermeende dreiging van vervaging wordt juist een katalysator van vernieuwing, binnen de grenzen van de papieren romanvorm waar we met z'n allen zo van houden.

In het tijdperk van technologische reproduceerbaarheid van de informatie, wordt het boek steeds meer tot object van creatieve innovatie, en draagt bij aan de voortbestaan van papieren romans. Zolang de literaire roman zich blijft ontwikkelen en vernieuwen, en andere culturele vormen in zich opnemen, zijn onze klagenzangen en rouwmissen voorbijganger: de vermeende dreiging van vervaging wordt juist een katalysator van vernieuwing, binnen de grenzen van de papieren romanvorm waar we met z'n allen zo van houden.

Benjamin Wichter, Das Kompendium der Zahlentheorie, Göttingen, 1826. In: Die Zahlentheorie, Göttingen, 1826. In: Die Zahlentheorie, Göttingen, 1826.

MEI
IN HEELSUM
EN NIJMEGEN

Oratorium Samson

> **Vereniging Kamerkoor Sotto Voce**
Twee kleine kamerkoren, Sotto Voce uit Nijmegen en het Liefdesliederenkoor uit Oosterbeek bundelen hun krachten om dit grote oratorium van Händel uit te voeren. Jonge talentvolle vocalisten en een orkest dat op authentieke instrumenten speelt.

MEI IN
UTRECHT EN ON
TOUR DOOR HEEL
NEDERLAND

American Film Festival 2011

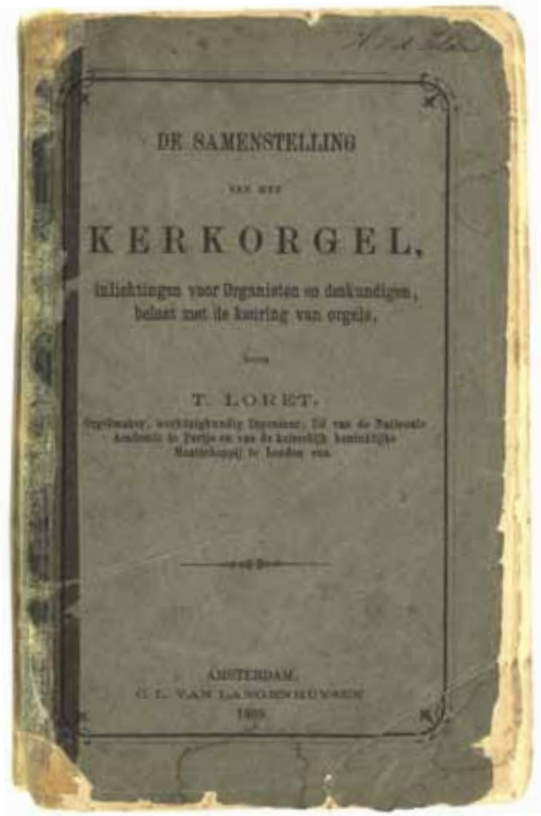
> Stichting Latin American Film Festival

Het enige festival in Nederland dat zich speciaal richt op films uit en over Latijns-Amerika. Met bijna 70 filmvertoningen, schoolvoorstellingen en openluchtvorstellingen, discussieprogramma's en workshops.

MEI
BRABANT

Publicatie Orgelmakers

MEI 2011
TOT MEI 2012
IN KAMPEN,
ZWARTEWATERLAND
EN ZWOLLE

IJsseldelta landschappen

Loret en hun orgels

> Vereniging Brabantse Orgelfederatie

Publicatie over leven en werk van de Belgische orgelmakers Francois-Bernard Loret en Camille Loret en met name van de door hen in Nederland geplaatste orgels waarvan nog slechts 20 exemplaren bewaard zijn.

MEI
EN JUNI IN
HOUTEN, ZEIST,
LEUSDEN, BAARN,
AMERSFOORT,
NIEUWEGEIN,
BUNNIK EN
UTRECHT

De Utrecht Popprijs 2011

> Stichting evenementen/festivals

De grootste bandwedstrijd van de provincie Utrecht wordt voor de vijfde keer georganiseerd. Na een regionale competitie strijden vier bands in het Utrechtse Tivoli om de prijs. Winnaar is Rachèl Louise die door een bandcoach begeleid gaat worden bij haar verdere carrière.

> Stichting Kunst & Cultuur Overijssel

In de IJsseldelta worden in de buitenlucht foto's van de IJsseldelta van Jan Koster op billboards geëxposeerd. Foto's en omgeving gaan een directe relatie met elkaar aan, waardoor de toeschouwer – te voet of op de fiets – dit bijzondere landschap op een speciale manier ervaart.

Chemistry

JUNI IN
ENSCHEDA

Twents Gitaar festival 2011

> Stichting Twents Gitaar Festival

Een klassiek en akoestisch gitaarfestival met een (inter) nationaal karakter. Vele concerten en masterclasses en workshops voor zowel conservatoriumstudenten als muziekschoolleerlingen en amateur-musici. Jong talent wordt extra gestimuleerd met een eigen concours.

JUNI|JULI
IN DE RIJP

HET VERVOLG

> Stichting Kunst op Kamers

De Stichting Kunst op Kamers komt met HET VERVOLG, een vervolg op tien jaar ervaring met 100 kunstenaars in vijf kunstprojecten. Een en ander vindt plaats in en rondom fort Spijkerboer in De Beemster en in het historische centrum van De Rijp waar werk van kunstenaars in acht woonhuizen te zien is.

JUNI
KIJKDUIN

creating new Worlds

> Biënnale Kijkduin

Twintig kunstenaars uit acht verschillende landen doen mee aan de zesde Biënnale van Kijkduin. Met installaties van glas en licht geven zij hun interpretatie van de rol die chemie speelt in een leefbare maatschappij. Hare Majesteit de Koningin opent deze expositie.

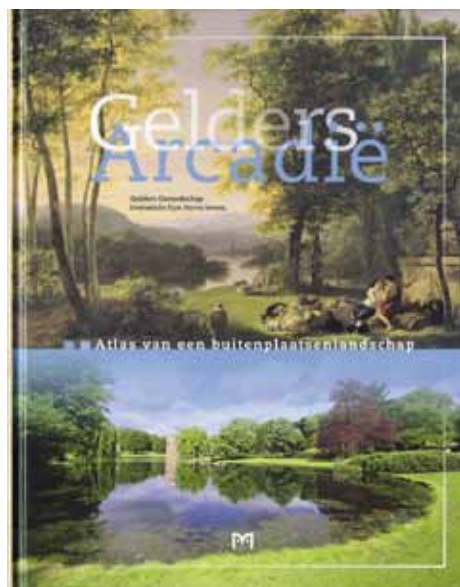

GELDERLAND

Nieuw Gelders Arcadië

> Gelders Genootschap

Twee publicaties over buitenplaatsen: de Atlas Gelders Arcadië en het boek Kansen voor Gelders Arcadië. Een toekomstgericht cultuurhistorisch project met steun van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en Wageningen, landgoedeigenaren en experts op lokaal en regionaal niveau.

JUNI
IN KAAG EN
BRAASSEM

Festival Tik van

> **Stichting Tik van de Molen**
Een vijfdaags multidisciplinair kunstfestival bij de molens van Kaag en Braassem. Een spannende combinatie van cultuurhistorie, landschap en hedendaagse kunst door jonge kunstenaars en toonaangevende Nederlandse kunstopleidingen.

JUNI
IN HEESCH
EN OKTOBER IN
BAARLO

Fanfare Promotie Concerten

> **Stichting Nationaal Jeugd Fanfare Orkest**

In samenwerking met plaatselijke muziekverenigingen geeft het Nationaal Jeugd Fanfare Orkest twee concerten. Uiteenlopend repertoire, van Leonard Bernstein tot de hedendaagse componist Kevin Houben. Fanfaremuziek op het hoogste niveau.

de Molen

JUNI
OP
TERSHELLING

Atelier Oerol: Berg & Bos

> Stichting Terschellings Oerol Festival

Binnen Atelier Oerol krijgen nieuwe talenten de mogelijkheid om ervaring op te doen met locatie-theater. Theatergroep Berg & Bos mag in dit kader de productie 'Het jaar van de schlager' realiseren: over toekomstverwachtingen en idealen van een vriendengroep die na jaren weer bij elkaar komt.

JUNI|DECEMBER
OP TOERNEE DOOR
DRENTHE

De Schattenberg

MEI EN JUNI
IN ROTTERDAM,
DEN HAAG,
UTRECHT EN
AMSTERDAM

Hollywood in de klas

> Stichting En Actie

Kinderen tussen tien en twaalf jaar maken onder begeleiding een korte film die in een échte bioscoop in première gaat. Tijdens de premières worden films geselecteerd voor de landelijke finale in Tuschinski in Amsterdam.

> Stichting 't Zwerk

Een theatervoorstelling over de geschiedenis van De Schattenberg en de Molukse gemeenschap in Drenthe. De Schattenberg in Kamp Westerbork was de plek waar Molukse KNIL-militairen en hun gezinnen werden opgevangen en gehuisvest. Hier leefden de Molukkers 20 jaar in een eigen besloten gemeenschap in een land waar ze noodgedwongen naartoe waren gestuurd en niet meer uit weg konden.

ACHTTIEN
VOORRONDES
DOOR HEEL
NEDERLAND EN EEN
FINALE IN JUNI IN
ROTTERDAM

Write Now!

De grootste schrijfwedstrijd voor 15-24 jarigen in Nederland en Vlaanderen die al voor de elfde keer wordt gehouden. Bijna 1200 deelnemers. Winnaar is de 20-jarige Marijn Sikken met haar verhaal over rouwverwerking, getiteld: Olifanten.

Wat ik later

> Stichting GetOud

De stichting Getoud stelt zich tot doel bij te dragen aan een positievere beeldvorming over ouderen en ouderdom. In het project 'Wat ik later wilde worden' worden 75-plussers aangekleed, opgemaakt en gefotografeerd in het beroep dat ze eigenlijk hadden willen uitoefenen. Een expositie en een boek en voor scholen is er een speciaal lespakket en een maatschappelijke stage ontwikkeld.

JULI IN
GROOTEGAST

Robles Rock

> Stichting Robles Rock

Een muziekfestival in het park van Grootegast waar jong talent uit Noord-Nederland de kans krijgt om zich te profileren en waar bands te kans krijgen zich verder te ontwikkelen en daarbij ook worden begeleid.

wilde worden

JUNI|AUGUSTUS
 IN MUIDEN,
 ROTTERDAM,
 ARNHEM,
 VEENENDAAL,
 DE MARNE, HENGELO,
 NAARDEN EN
 AMSTERDAM

Klassiek aan de...

> Stichting Klassiek aan de...

In acht steden spelen musici van het Concertgebouworkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest samen met lokale musici en met actieve participatie van schoolkinderen. Gratis toegankelijke concerten op bijzondere locaties (aan de Grift, aan de Sluis of op IJburg).

JULI EN
AUGUSTUS
IN LEIDEN,
AMSTERDAM,
UTRECHT EN
HAREN

Hortusfestival 2011

> Stichting Hortus Kamermuziekfestival

In vier verschillende horti in Nederland geniet het publiek van muziek van Franz Liszt, die tweehonderd jaar geleden werd geboren. Met een pianomathon, liederen vertolkt door mezzosopraan Elsbeth Gerritsen en een solorecital van de Russische pianist Vitaly Pisarenko, winnaar van het Internationaal Liszt Pianoconcours in 2008.

JULI EN
AUGUSTUS IN
KERKRADE, HEERLEN
EN MAASTRICHT

Jeugdprojecten

> Orlando Festival

De 30e editie van Nederlands belangrijkste internationale kamermuziekfestival vindt zoals altijd plaats op Rolduc. Met honderden concerten en masterclasses. Stefan Metz, oprichter, artistiek leider en directeur neemt dit jaar afscheid. Speciaal hiervoor komen zeven jonge topstrijkkwartetten naar Rolduc, allen prijswinnaars van internationale concoursen.

JULI|SEPTEMBER
IN AMSTERDAM

Boslab 3 X 30

> Stichting Theater het Amsterdamse Bos

Elke zomer brengt het BosTheater een grootschalige, multidisciplinaire theaterproductie uit die gedurende 9 weken in het openluchttheater in het Amsterdamse bos wordt gespeeld.

Dit jaar Les Enfants du Paradis.

Jonge theatermakers krijgen daarnaast een kans door in het bestaande decor een voorstelling van 30 minuten te maken en hun visie op theater te geven.

Lustrumconcert 25 ZONnige

AUGUSTUS|
DECEMBER IN
AMSTERDAM,
DEN HAAG EN
ROTTERDAM

Verover Onze Schatten

> Stichting Turning Point

Verover Onze Schatten is een erfgoed educatieproject voor jongeren die via hun school erfgoed in de buurt ontdekken. Met de methode waarbij ze zich dat via een zelfgemaakte Veroverfilm 'eigen maken' staan jongeren meer open voor hun directe omgeving.

JULI EN
AUGUSTUS
IN GEMERT,
WEERT, SILVOLDE,
WAGENINGEN,
DIEPENHEIM,
ENSCHEDA,
APELDOORN, ZEIST,
OISTERWIJK,
GORINCHEM,
GOES EN BREDA

zomers

> Stichting ZomerOrkest Nederland

In de zomer van 2011 gaat het ZomerOrkest Nederland voor de 25^e keer op tournee. Jonge blaasmusici spelen muziek van Tsjajkovski tot Michael Jackson. Bij het slotconcert wordt samengewerkt met musicalster Sophie Veldhuizen.

AUGUSTUS|
SEPTEMBER

Onland

> Stichting PeerGroup

In augustus en september 2011 is Onland vertoond op een dijk in De Onlanden bij Peizermade. In 2012 volgt een zogenaamde boerschurentournee. Onland is een locatietheatervoorstelling met een documentaire als uitgangspunt. Filmmakers Dinanda Luttkhedde en Ellenoor Bakker filmden een jaar lang de werkzaamheden rondom de aanleg van een waterbergingsgebied op de grens van Drenthe en Groningen. Daarnaast kijken we vier seizoenen lang mee over de schouder van de boer wiens melkveebedrijf grenst aan dit gebied.

HET HELE
JAAR DOOR

Classic Express

> Prinses Christina Concours

De rijdende concertzaal, een unicum in de wereld, rijdt al sinds einde 2007 door Nederland. Met de concerten in de Classic Express wil het Prinses Christina Concours basisschoolleerlingen enthousiast maken voor klassieke muziek. Belangrijk daarbij is dat een concert in de Classic Express niet alleen komt.

De kinderen worden op een speelse manier voorbereid op hun bezoek aan de rijdende concertzaal.

Gedurende het hele programma wordt samengewerkt met basisscholen en muziekscholen.

Travelling in Baroque:

> Stichting Internationaal Zomerfestival Flevoland

Het thema van deze vierde editie van dit festival dat barokmuziek als uitgangspunt heeft luidt: Russian Connections. Een verbinding van Oost en West waarbij traditionele volksmuziek (Zadorinka) en Russische klassieken als Glinka, Rachmaninov en Strawinsky verbonden worden met Haydn, Mozart en Telemann.

SEPTEMBER
IN DE
BIESBOSCH

Festival BIES!

> Stichting Bijzondere Producties Dordrecht

De vijfde editie van dit festival voor eigentijds locatietheater in de Hollandse Biesbosch. Dit jaar het thema natuur met onder meer Orpheus in de Biesbosch (van Hollands Diep) op muziek van Gluck en teksten van Ovidius, het stuk Sweet Dreams (van Alexandra Broeder) waarbij 70 bedden klaar staan onder een inktzwarte hemel.

AUGSTUS
IN LELYSTAD
EN DRONTEN

Russian Connections

SEPTEMBER
IN UTRECHTSE
HEUVELRUG

Dance Battle 4 Peace

> Stichting 100% Heuvelrug

Met de Dance Battle 4 Peace gaan 1250 leerlingen uit groep 5 en 6 uit zeven verschillende dorpskernen binnen de gemeente Utrechtse Heuvelrug met elkaar de dialoog aan door middel van een Dance Battle. Eerst gaan ze een dansvoorstelling zien en vervolgens volgen de kinderen op school een workshop waarbij wordt samengewerkt met professionele dansers uit de regio.

SEPTEMBER|
NOVEMBER IN
EMMEN

40 jaar Broken Circle,

> Stichting Land Art Contemporary Drenthe

De Amerikaanse Land Art kunstenaar Robert Smithson (1938 - 1973) heeft in 1971 in Emmen het kunstwerk Broken Circle, Spiral Hill gerealiseerd. Het is één van de slechts drie bewaard gebleven land art werken van Smithson en het enige werk van hem in Europa. In verband met het 40-jarig bestaan van dit bijzondere werk wordt een documentaire gemaakt over dit werk.

Tentoonstelling nul = o

> Stichting Stedelijk Museum Schiedam

Nul = o is het eerste uitgebreide museale overzicht sinds 1965 met werk van leden van de Nul-groep en internationale geestverwanten in Nederland. Werk van Armando, Jan Henderikse, Henk Peeters, Jan Schoonhoven en herman de vries is opgesteld in relatie tot dat van kunstenaars van de Duitse Zero, het Franse Nouveau Réalisme, de Italiaanse Azimuth en de Japanse Gutai-groep.

Spiral Hill

SEPTEMBER
2011|FEBRUARI
2012 IN UTRECHT,
DEN BOSCH,
ALKMAAR EN
TILBURG

SMAK!

> Stichting Wervelwind Ensemble
SMAK!, een muziekvoorstelling voor kinderen vanaf 8 jaar, vertelt het verhaal van de onvermijdelijke en hilarische reeks van gebeurtenissen op een kruispunt. Een verhaal over onverwachte ontmoetingen en over de verschillende kanten van de waarheid.

HELE
JAAR DOOR IN
NEDERLAND

Over de vloer: jong talent

SEPTEMBER |
NOVEMBER IN
DEN HAAG

Stichtig GeNeCO

> GeNeCo in de Residentie

Met een serie concerten in de Haagse Kloosterkerk vestigt het Genootschap van Nederlandse Componisten de aandacht op het feit dat de vereniging 100 jaar bestaat. Het publiek kan kennis maken met muziek van Nederlandse componisten uit heden en verleden zoals, De Lange, Kes, Van Bree, Pijper, Andriessen en Van Gilse.

in het erfgoed

> Stichting Erfgoed Nederland

Sinds 2011 moeten alle leerlingen in het voortgezet onderwijs een maatschappelijke stage lopen. Erfgoed Nederland wil de erfgoedsector stimuleren om maatschappelijke stageplekken aan te bieden zodat de belangstelling voor erfgoed onder jongeren wordt gestimuleerd. Een toegankelijke database biedt een overzicht van maatschappelijke stages binnen deze sector.

OKTOBER OP
SCHIERMONNIKOOG

Internationaal Kamermuziek

> Stichting Internationaal Kamermuziekfestival Schiermonnikoog

De 10^e editie van dit zesdaagse kamermuziekfestival combineert kamermuziek van hoog niveau met de unieke natuur van het eiland Schiermonnikoog. Naast concerten zijn er natuurexcursies, muziek-documentaires en masterclasses.

OKTOBER
2011|MEI 2012
TOURNEE LANGS
BIJNA 40 PLAATSEN

De Bende van de Korenwolf

> Stichting FeE Creaties

Een muziektheatervoorstelling annex familiemusical, gebaseerd op het nieuwe boek van Jacques Vriens. Het gaat in De Bende van de Korenwolf, het geheim van de zoenende gasten, om een humoristische voorstelling die vragen opwerpt over wie we zijn, waar we thuishoren en waar we voor durven staan in ons leven.

festival Schiermonnikoog

Handboek Behoud en Beheer

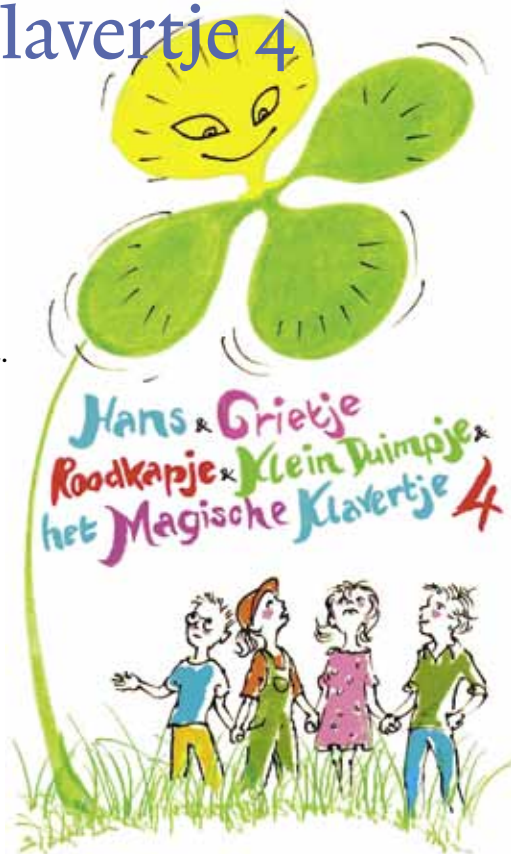
> Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland
Het Handboek Behoud en Beheer (kortweg Handboek genoemd) wordt opgezet als een losbladig systeem, een naslagwerk, waarbij telkens een hoofdstuk wordt uitgegeven over een specifiek onderdeel van kerkbeheer.

OKTOBER |
DECEMBER
IN LELYSTAD EN
ALMERE

Hans & Grietje, Roodkapje & het Magische Klavertje 4

> Stichting ZINspelers
Een familievoorstelling die het verhaal vertelt van opstandige sprookjesboekkinderen die steeds opnieuw het bos in worden gestuurd en daar dan nare avonturen beleven. Uiteindelijk zoeken ze hun eigen avontuur en het Magische Klavertje 4.

VANAF
OKTOBER ROND
DE A50

De Nieuwe Arcadische Route

> Stichting Kunst aan de A50
De realisatie van de Nieuwe Arcadische Route (één van de vier deelprojecten van het kunstproject Kunst aan de A50) moet in de regio Noordoost Brabant (het achterland van de A50) een fijnmazig netwerk van historische paden en lanen verbinden met het snelweglandschap. Door middel van kunstobjecten en een GPS-systeem wordt de rijke cultuurhistorie van deze streek fysiek en informatief ontsloten.

Klein Duimpje &

OKTOBER|
NOVEMBER
IN DEVENTER,
AMSTERDAM,
VALTHERMOND,
AUSTERLITZ,
HILVERSUM,
AMELAND EN
ALKMAAR

Radiohunter

> Zapp4

Een concerttournee van Zapp4, een band in de bezetting van een strijkkwartet, die uitsluitend eigen composities speelt waarin groove gecombineerd wordt met gepassioneerde improvisaties.

DOOR HEEL
NEDERLAND

Landelijk film- en

OKTOBER
2011|MAART 2012
IN VLAGWEDDE,
BELLINGWOLDE EN
STADSKANAAL

Winterreise

> Stichting Datare

Een interdisciplinair kunstproject met verschillende kunstenaars uit de regio. Gebaseerd op de Winterreise, een liederencyclus van Schubert wordt een eigentijdse beleving gemaakt met aandacht voor zang, drama en beeldende kunst.

debatprogramma

> Movies that Matter

In twaalf steden, van Groningen tot Maastricht en van Zwolle tot Delft. In de filmtheaters is een bijzondere speelfilm of documentaire te zien die een gezicht geeft aan mensenrechten en onze blik op de wereld verruimt. Per stad is er een afwisselend verdiepingsprogramma met inleidingen en debatten met film-makers, politici en mensenrechten-activisten.

OKTOBER |
NOVEMBER IN
AMSTERDAM

Grenspost Zinnewald

> Vereniging Orkest de Ereprijs

Een opera over drie arme vrouwen uit Oost-Europa die meedoen aan een quiz waarin ze een verblijfsvergunning kunnen krijgen. Grenspost Zinnewald toont een wrange maatschappij waarbij de kansarmen in de strijd voor (en de hoop op) een beter leven mogen optreden in de glamourwereld van het rijke westen.

NOVEMBER
2011|APRIL 2012
IN GOUDA

Schetsen van Schoonheid

> MuseumGouda

De Goudse Glazen in de Sint-Janskerk in Gouda zijn wereldberoemd.

Uitzonderlijk is dat de zestiende-eeuwse ontwerptekeningen van de beroemde glasschilder Dirck Crabeth (ca. 1510-1572) bewaard zijn gebleven en nu zijn gerestaureerd.

Deze tekeningen op ware grootte (van 5 tot 22 meter hoog) zijn nu te bewonderen.

Koren

OKTOBER|
NOVEMBER
IN AMSTERDAM,
UTRECHT EN
GRONINGEN

Rocket Cinema Festival

> Stichting Rocket Cinema

Een tweemaaljaarlijks film- en muziekfestival waarbij nieuwe soundtracks live worden opgevoerd bij klassieke films (Fantastic Voyage, King Kong en Robbery) op bijzondere locaties zoals het Artis Planetarium, het Utrechtse Spoorwegmuseum en de Puddingfabriek in Groningen.

5 EN 6
NOVEMBER IN
EINDHOVEN

Festival Eindhoven 2011

> Stichting Koren Festival Eindhoven

Een festival dat zich richt op de bijzondere combinatie koormuziek en lichtkunst. Voor de opening is een speciale opdrachtcompositie muziek en lichtkunst gemaakt. Er wordt samengewerkt met het jaarlijkse lichtkunstfestival GLOW in Eindhoven.

DECEMBER
IN GRONINGEN
EN BEDUM

The Messiah

> Projectkoor Venite Cantemus

Venite Cantemus voert de gehele Messiah, het kerstoratorium van Händel, uit in de oorspronkelijke bezetting met musici en solisten die spelen op authentieke barok-instrumenten.

NOVEMBER
2011|JANUARI
2012 IN LEIDEN,
DEN HAAG,
UTRECHT, KAAG
EN BRAASSEM,
ENSCHEDÉ,
GRONINGEN EN
ARNHEM

BANG

> Stichting De Veenfabriek

Een muziektheatervoorstelling opgevoerd op locatie in gemeenteraadszalen. Een stuk over de ongerustheid, de onvrede en de gevoelde noodzaak voor radicale verandering die velen in Nederland bezig houdt. De raadzaal is de geschikte plek omdat de politiek een belangrijke rol speelt in het kanaliseren of aanjagen van deze gevoelens.

NOVEMBER
2011 | MEI 2012
IN AMSTERDAM

Afterlife

> Stichting Nederlands Uitvaartmuseum

In Afterlife, kunst over de eindbestemming werpen internationale kunstenaars een blik over de grenzen van het kenbare. Een tentoonstelling met optimistische, spirituele en soms melancholische werken zijn te zien in het Nederlands Uitvaart Museum Tot Zover en op de begraafplaats De Nieuwe Ooster.

DECEMBER
IN DEN HAAG,
UTRECHT EN
ROTTERDAM

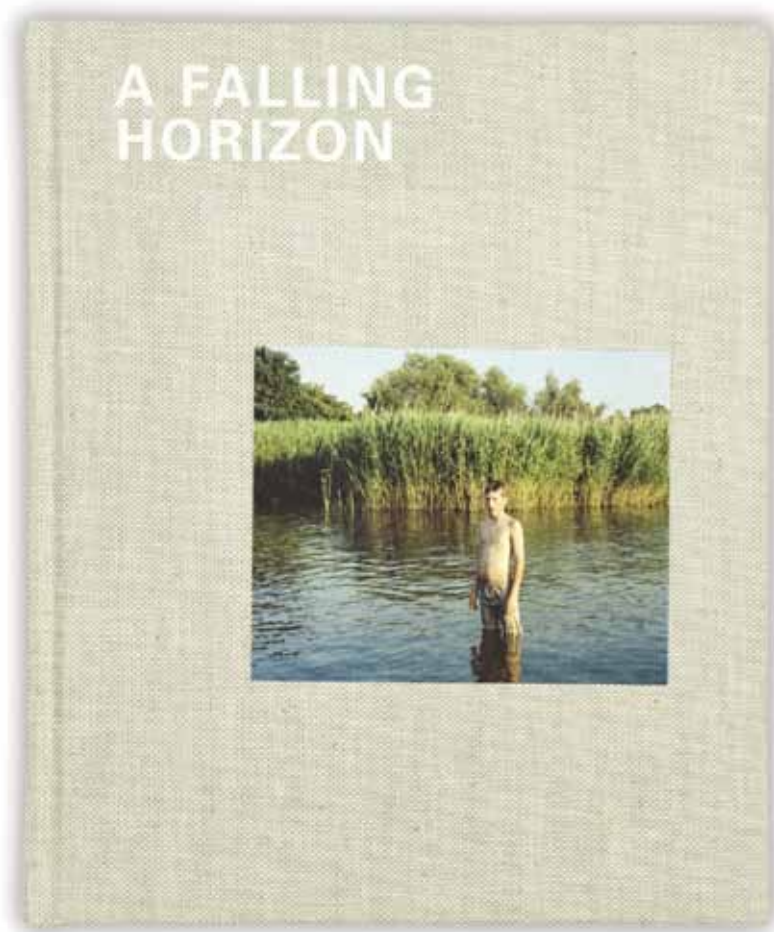
Frank Martin & Francis Poulenc

> Stichting Haags Vocaal Ensemble

Uitvoering van de mis voor dubbelkoor van de Zwitserse componist Frank Martin en enkele composities van Francis Poulenc. Het Haags Vocaal Ensemble werkt hierbij samen met leerlingen van de School voor Jong Talent van het Koninklijk Conservatorium uit Den Haag.

Bijzonder project A falling horizon

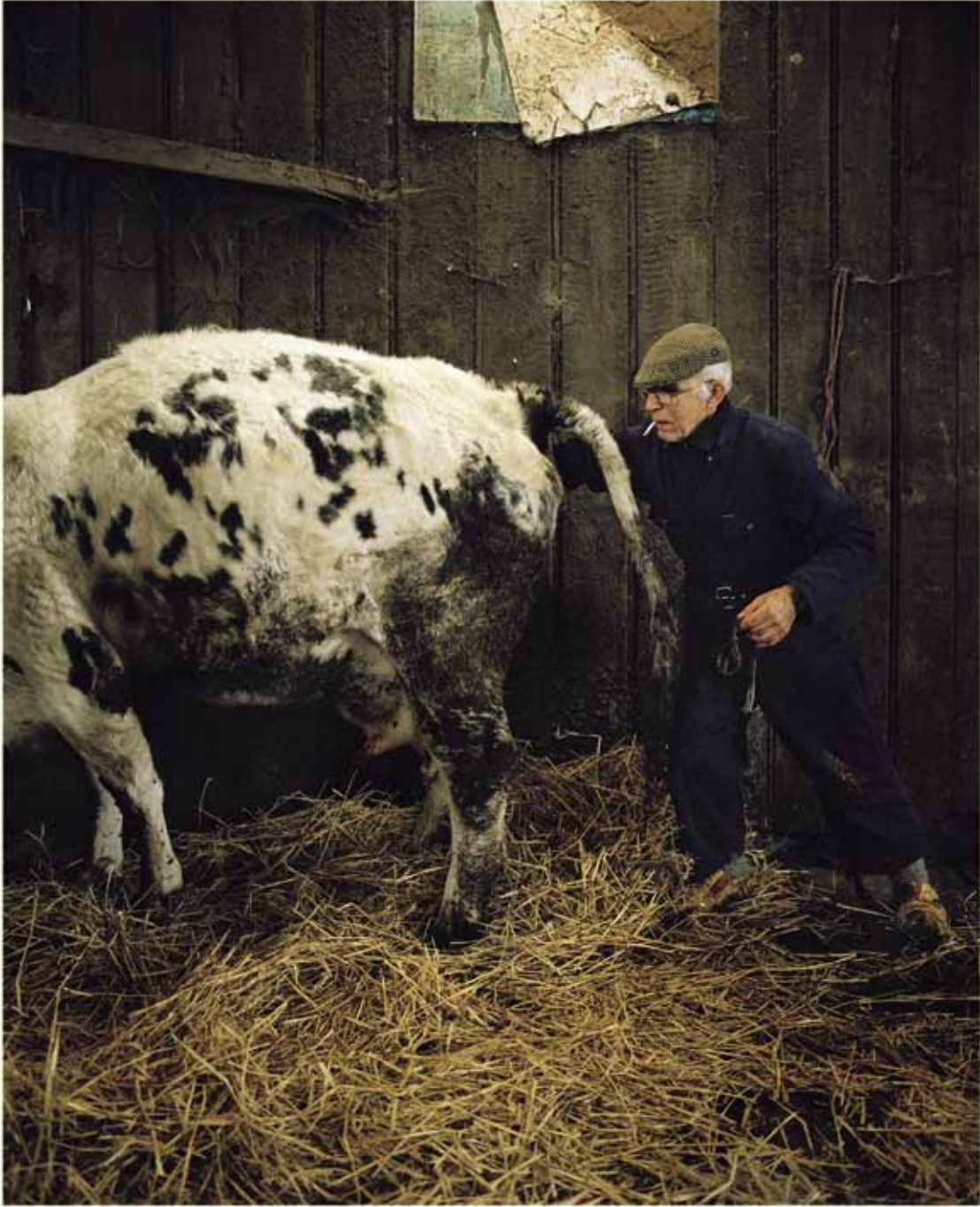
Bijzonder project A falling horizon

Bijzonder project A falling horizon

Bijzonder project A falling horizon

Bijzonder project A falling horizon

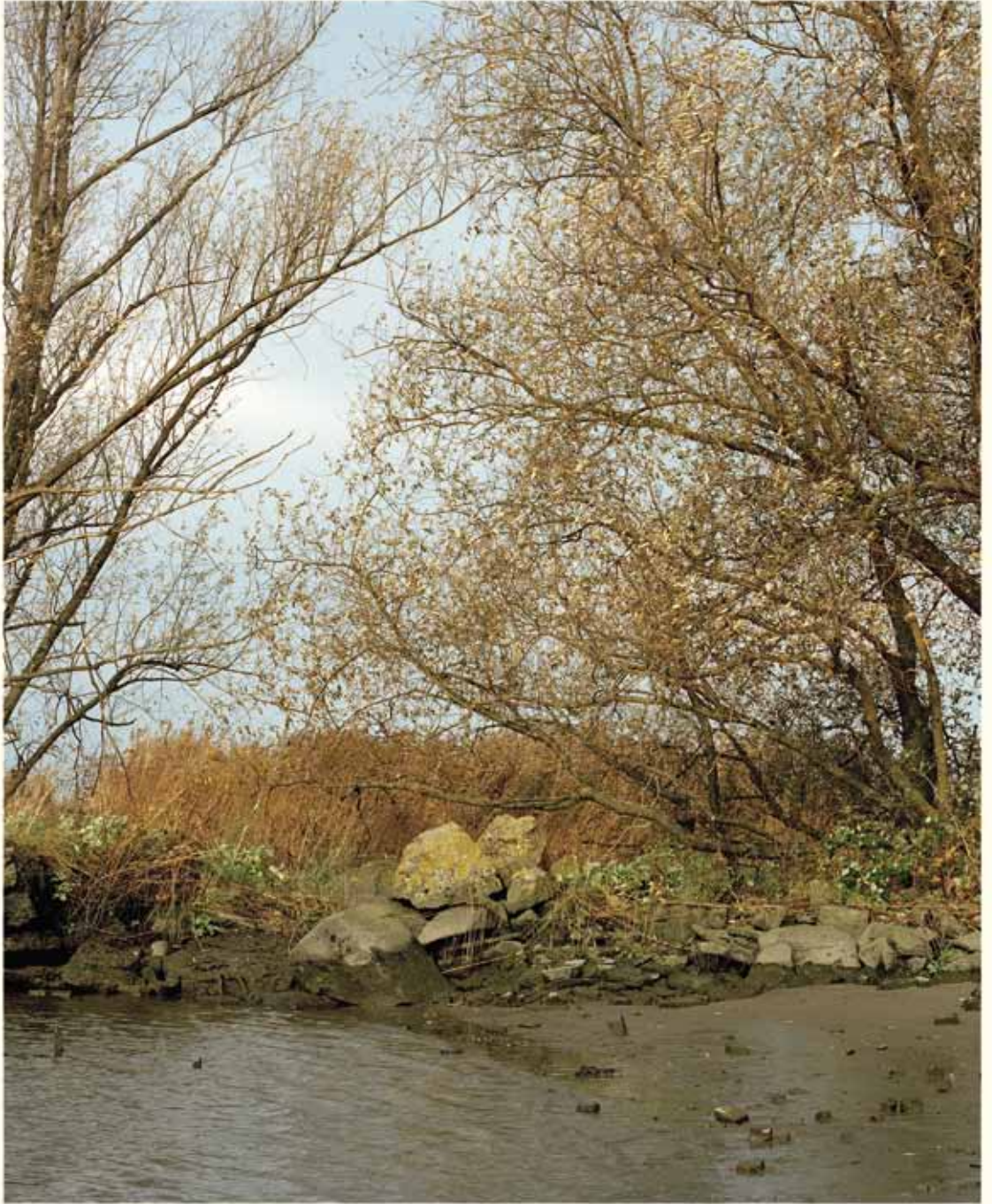

Bijzonder project A falling horizon

Bijzonder project A falling horizon

Bijzonder project A falling horizon

Bijzonder project A falling horizon

COLOFON

Tekst
Mat Meijs

Vormgeving
Bertine Colsen, Den Haag

Druk
Ando bv, Den Haag

CULTUURFONDS BNG

Fotografie

Cultuurfondslezing
Maartje Meijs

BNG Nieuwe Literatuur Prijs
Henriëtte Hogen Esch

BNG Workspace Projectprijs
Christian van der Kooy

Mirandolina
Jurjen Stekelenburg

Gurrelieder
Iris van den Broek

Festival 2 turven hoog
M.G. Giulla

Prachtig portret
Mike Bink

Ijsseldelta landschappen
Jan Koster

Atelier Oerol: Berg & Bos
René den Engelsman

Orlando Festival
Pascal Moors

Festival BIES!
Tom Croes

40 jaar Broken Circle, Spiral Hill
Benito Strangio

Over de vloer: jong talent in het erfgoed
Wypke Jannette Walen

Grenspost Zinnewald
Deen van Meer

BANG
Bowie Verschuuren

Afterlife
Teo Krijgsman

DE SOPHIAPOLDER: EEN AFSCHEID IN VIJF AKTES DOOR TRACY METZ

1 De laatste boerin

‘Wacht even,’ zegt Hannie als ze de deur open doet, ‘de ganzen.’ Ze schiet langs me heen en drijft met haar armen wijd de ganzen, ondanks hun zachtsnaterend protest, terug achter het hek. ‘Als ze op de dijk lopen, worden ze misschien aangereden.’

Het opzichtershuis waar Hannie de Vos en haar drie kinderen nu nog wonen, staat aan de dijk, bijna onzichtbaar verscholen achter hoge coniferen. Het voortuintje is een soort boerenerf in het klein, met de eerste sneeuwkllokjes van het jaar, een verwaald houtfornuis, een tuinstoel, een betonnen beeldje van een vrouw met een kind aan de borst en hokken van de cavia’s die de kinderen een tijd lang hebben gefokt. ‘Op een gegeven moment hadden we er 75,’ zegt Daniël (14) niet zonder trots.

Aan de deur hangen twee naambordjes: VAN DER WERFF, de ex-man van Hannie, en P. VAN VLIET, OPZICHTER SOPHIAPOLDER. ‘Hij woonde vóór ons in dit huis,’ vertelt Hannie. ‘Ik heb het naambordje laten zitten en tegen zijn zoon gezegd dat hij het gerust kan komen halen.’

In deze omgeving verwacht je eigenlijk geen woonhuis. De Veersedijk is in feite één lang bedrijventerrein, met bedrijfsnamen die op het zware werk duiden dat hier in Hendrik-Ido-Ambacht wordt verzet: De Strong Accu, BioSoil Bodemsanering, Amco Compressoren. Het huis staat ingeklemd tussen een scheepssloperij aan de ene en een fabriek van scheepsketels en -pompen aan de andere kant. Achter de ketelfabriek ligt een binnenvaartschip afgemeerd in afwachting van betere tijden. De naam ervan doet onder deze omstandigheden wrang aan: TIME IS MONEY.

Rijdend over de dijk heb je geen idee dat er achter die muur van bedrijvigheid een eiland ligt: de Sophiapolder, een lensvormig stuk land van zo’n tachtig hectare, ingebed tussen rivier de Noord en zijarm de Rietbaan. Schippers weten dat ze op de Rietbaan behoedzaam hun weg moeten zoeken: behalve vaarroute is dit ook een scheepskerkhof waar de wrakken worden geparkeerd, totdat de oudijzerprijs weer omhoog gaat. Als ze er lang genoeg liggen, vangen ze zoveel zand dat er bomen uit groeien.

Na zo’n vijf eeuwen beleeft het eiland zijn laatste dagen als landbouwpolder: hier komt NIEUWE NATUUR, Deltanatuur geheten, en dan in het bijzonder een zoetwatergetijdenmoeras. Aan de kant van de Rietbaan wordt de dijk op twee plaatsen doorgestoken, en de rivier – die nog altijd een getij kent van tachtig centimeter – zal twee keer per dag over het eiland heen spoelen.

Wat is dat, Deltanatuur? ‘Het is een project van tien jaar waarin Rijkswaterstaat, de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant en de waterschappen samenwerken met maatschappelijke organisaties als natuurbeschermers en de land- en tuinbouw om natuur, recreatie en waterveiligheid bij elkaar te brengen,’ verklaart Jan van Dijk van het Zuid-Hollands Landschap, de toekomstige beheerder van de Sophiapolder. ‘Het doel was om tussen 2000 en 2010, 2400 hectare natte natuur te realiseren in de mondingen van de Rijn

en de Maas, tussen de Biesbosch en de Noordzee.’
 Dat is voor een deel gelukt. Maar met het aantreden van het kabinet van VVD en CDA met gedoogsteun van de PVV zijn de prioriteiten verschoven. De hoogtijdagen van de nieuwe natuur, die in 1990 begonnen, zijn na twee decennia voorlopig voorbij. Als het aan hem ligt, wordt er niet meer ontpolderd, heeft staatssecretaris Bleker verordonneerd. Wat de Sophiapolder betreft was het dus na al die jaren van onzekerheid een dubbeltje op z’n kant, maar de transformatie is toch ingezet. Dat kon omdat de gronden op ‘minnelijke wijze’ waren verworven – dat wil zeggen dat de pachters zijn uitgekocht en niet onteigend – en omdat de natte natuur een bijdrage zal leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit.

In een zoetwatergetijdenmoeras is geen plaats voor een boerderij. En de grutto zal in het moeras kunnen foerageren, maar geen nesten meer bouwen. Ooit is bij de inpoldering juist het omgekeerde gebeurd: toen moest de natuur plaatsmaken voor landbouwgrasland.

2 De overkant

Hond Floor gaat er de laatste tijd steeds met de rubberlaarzen vandoor. Vermoedelijk verbergt ze die ergens op het erf, maar niemand weet waar. Na verloop van tijd komen ze weer tevoorschijn, weliswaar kapot. Dus als we naar het eiland gaan – nu het afgraven is begonnen is het er één grote modderzooi – moet ik een paar laarzen nemen dat stuk is. Ik steek mijn voeten eerst in een stel grote, kleurige plastic tassen van de supermarkt; de hengsels wapperen vrolijk in de wind boven het rubber uit. Alsof je me eraan zou kunnen optillen.

Langs Hannie’s huis loopt een strook asfalt die net zo goed voor oprijlaan als sloopshell door kan gaan. Onderaan ligt een flinke veerpont, zeker drie maten te groot voor dit watertje, maar wel zo handig als je een kudde schapen of een stel paarden of, zoals de laatste tijd, vrachtwagens en graafmachines moet overzetten. Als er niks te vervoeren valt, gaat Hannie net zo lief met de roeiboot naar het eiland, de hond voorop met de snuit in de wind. In de zomer zwommen ze soms gewoon over.

In de vele krantenartikelen die over de transformatie van de Sophiapolder geschreven zijn, is Hannie vaak zo afgebeeld: stoere vrouw, laatste der Mohikanen, iemand uit een andere wereld. Nu vaart ze nog steeds heen en weer, maar is het de aannemer die haar betaalt om de mensen en het materieel over te zetten waarmee HAAR eiland voor haar gevoel verloren gaat.

Soms heeft Hannie het over ‘het eiland’, soms over ‘de polder’, maar het vaakst spreekt ze over ‘de overkant’. Dat heeft iets intiems. Zo is het ook: dit was sinds 14 november 1986 haar achtertuin. Daarvóór, vertelt ze, woonde ze in een caravan op het erf van haar ouders. ‘Ik was blij als het hard regende ‘s zomers, dan kon ik buiten douchen.’ Daarna ging ze een onbewoonbaar verklaard huis opknappen, waar ze alleen wilde gaan wonen – zonder water of elektra of telefoon.

‘Je was altijd al een beetje een zwerver,’ zegt oudste dochter Anne (22) met een half oog naar haar moeder kijkend.

Maar ja, toen ging opzichter Paul van Vliet weg en kon Hannie in dit huis met z’n dubbel glas en centrale verwarming. Ook voor een autonome geest was dat toch wel zo prettig. ‘Maar ik gebruik veel liever de houtkachel.’

Opzichter Van Vliet was de enige die echt in de Sophiapolder boerde; anderen, zoals Hannie’s vader, Adrie de Vos, hadden er hun pinken staan in de warme maanden van

het jaar. Het eiland was toen deels eigendom van Fortis/Amev, deels van Domeinen, zeg maar het grondbedrijf van het Rijk. 'De eigenaren wilden van al die verschillende pachters af en toen is mijn vader als enige overgebleven,' zegt Hannie. 'Maar uiteindelijk was het voor hem niet rendabel.' Vader en dochter hielden samen een paar honderd schapen en wat vleeskoeien en een tijd lang scharrelden er ruim driehonderd varkens rond. Hannie had ook een paardenstalling en een rijbak.

'Het eiland was voor mij een speeltuin,' zegt Daniël. 'We bouwden hutten van pakken stro, als een soort legoblokken. Ook waren er van die ronde, verpakte balen; daar kon je gangen mee bouwen.' Oorlogje speelde hij ook, buiten of in de grote stal. 'Maar nu is het zo kaal, het is moeilijk je te verstoppen.' Met vrienden van school roeide Daniël naar de overkant en verstopte hij zich in een inham in het riet. 'Je kon op de wal zitten en dan had je uitzicht naar beide kanten.' Af en toe verschenen er ineens vreemden op het eiland. 'Dan roeide mijn moeder naar de overkant en stuurde ze weg.'

Ze had twee nachtmerries, zegt Hannie: dat de pont zou zinken, en dat de schapen in de polder door het water zouden worden verrast. Dat laatste is bijna gebeurd.

'Bij hoog water stromen eerst de sloten vol en daardoor worden de beesten ingesloten; ze hebben het niet in de gaten en raken dan gedesoriënteerd, want durven niet door het water. Sinds ik hier zit, is de polder drie keer ondergelopen. We hebben wel eens tot onze knieën door het water gewaad om de schapen naar hoger grond te drijven.'

Dochter Lisa (20) kan het zich goed herinneren. 'Ook als het stormde moesten de dieren worden gevoerd. Daar gingen we dan: dik ingepakt de roeiboot in, het onrustige water op. Snel voederen en weer naar huis. Het is ook voorgekomen dat we net weer thuis waren en we gewaarschuwd werden dat het water misschien over de dijk heen zou kunnen komen. Moesten we weer naar de overkant. Toen de schapen eenmaal op het droge waren, was het water zo onstuimig geworden, dat we niet meer naar huis konden roeien. Het water kwam over de achterste kade heen. Daar sta je dan met je laarzen in de golven die de polder inlopen! We konden niet meer terug en moesten op het eiland blijven slapen.'

Hannie en ik staan in wat tot voor kort de hooisluur was. Er schiet een kat weg onder de losliggende vloerplanken. Hond Floor heeft het niet in de smiezen, want ze is met veel gekraak een konijnenskelet aan het demonteren. 'Ik heb hier nooit echt helemaal gewoond, maar ik was er altijd,' zegt Hannie. 'Het huis aan de dijk was nodig voor het comfort, voor de boodschappen, maar dit was m'n thuis.' Met het gezin hebben ze er ook wel eens kerst gevierd, allemaal in dikke dekens gewikkeld en met kaarsen in de kachel. 'Ja, nee, die kachel heeft het nooit gedaan.'

Ze wijst vervolgens naar het geraamte van het woonhuis op het eiland: 'Daar op zolder heeft het vriendje van Anne anderhalf jaar lang met zijn band geoefend.' De bakstenen muur rond de achterdeur staat nog overeind, met daarin liefdesbetuigingen gekrast: **I love Jordi forever. Ik ♥ Nathan.** Dankzij z'n isollement was deze plek ook geschikt als zorgboerderij. 'Konden die jongens tot rust komen. Je haalt ze uit het systeem; ze doen fysiek werk in de buitenlucht zonder de verkeerde vrienden om hen heen.'

Eenmaal terug in de woonkamer aan de dijk haalt Hannie een veelbekeken, groen fotoalbum uit de kast en laat de herinneringen de revue passeren. De kinderen die in het hooi slapen. Daniël zittend op een schaap alsof het een leunstoel

is. Anne en Lisa die als echte COWGIRLS de schapen te paard hoeden. De deelnemers aan een kinderbijbeldag op het eiland. Daniël op een ponykar. De vertederde gezichten van de mensen die de nieuwe lammetjes de fles geven. Lisa: 'Het was lekker om in het hooi te zitten en naar het geluid van etende dieren te luisteren.'

'Kampvuurtjes maken met vrienden – eilandavontuur noemden we dat altijd,' vertelt Anne. 'En dan hele nachten doorhalen, omdat het zo heerlijk weer was op een heerlijke plek en omdat we te veel biertjes op hadden en het dus allemaal toch niet meer uitmaakte.'

Daniël zal de 'paardenklanten' niet missen die met hun neus in de lucht hem vroegen klusjes te doen. Regel zelf je paard, dacht hij dan bij zichzelf. En de paarden? Vond-ie ook niks. 'Ik heb het wel eens geprobeerd, maar ik zit liever op de trekker. Ik kon al balen hooi oppakken en ze naar de paarden brengen.' Wat ze allemaal bij blijft: altijd maar die rivier moeten overroeien om de beesten te verzorgen, en dan weer terug. Ook bij nacht in de lammertijd. Soms met tegenzin, koud, nat ... Maar dan toch de voldoening als het werk gedaan was en ze weer hun warme bed in konden duiken.

Het is bijna voorbij. De laatste resten van het bouwvallige woonhuis gaan over een paar dagen tegen de vlakte; van de paardenstallen is weinig meer over. 'De aannemer zegt dat er niemand meer in het huis mag, omdat het op instorten staat,' zegt Hannie. 'Stond het twee jaar geleden ook al.'

De graafmachines zijn begonnen de bovenste tien centimeter van de landbouwgrond af te schrapen. Als het eiland lager ligt, spoelt het rivierwater er makkelijker overheen, en dan zullen de slikken, het riet en de biezen zich sneller ontwikkelen. Op een grote hoop op de dijk liggen de gekapte populieren die tot voor kort als een streep de twee helften van het eiland scheidde. Waarom? Populieren zijn toch ook natuur? Jan van Dijk van het Zuid-Hollands Landschap: 'De rechte rij door de mens aangeplante populieren heeft een lagere natuurwaarde en landschappelijke waarde dan wat er straks gaat ontstaan. Bovendien zouden de populieren de natte omstandigheden niet overleven.' Bomen zijn natuur, dat wel, maar de populieren hebben pech. De verkeerde natuur op het verkeerde moment op de verkeerde plek.

3 Deltanatuur

De Sophiapolder ligt op een markante plek in het benedenrivierengebied, vlakbij het 'drierivierenpunt' van de Noord, de Merwede en de Oude Maas. In dit vloeibare landschap van water en land begonnen er in de vijftiende eeuw zandbanken in de Noord te ontstaan; volgens het Zuid-Hollands Landschap is op een oude kaart uit 1520 al een flinke zandplaat te zien. Kennelijk was die al voor boerengebruik geschikt, want in 1528 werden de gronden het Grote Roode Zand, het Kleine Roode Zand en het Voetpad in eeuwigdurende erfpacht aan de Heeren van Assendelft verpacht. In de geulen ertussen werd op zalm gevist en op het land achter de lage dijk graasde 's zomers het vee.

We maken een sprong van eeuwen naar medio negentiende eeuw. De eigenaar in die tijd was ene H. de Kat. Hij was het die er één eiland van maakte door er een ringdijk omheen te leggen. Hij vernoemde het eiland naar Sophia, de vrouw van koning Willem III (1817-1890). Het was ook De Kat die een houten trekpont over de Rietbaan aanlegde en voor het eerst een opzichterswoning aan de Veersedijk liet bouwen,

die in 1922 alweer werd gesloopt. In 1954 kwam de huidige opzichterswoning ervoor in de plaats. Die werd eerst door Van Vliet bewoond en daarna door Hannie de Vos, die het huis in 1986 kocht toen zij en haar vader het eiland in erfpacht kregen.

Intussen waren vijftig van de tachtig hectaren van het eiland eigendom geworden van Amev, later Fortis. Pas in 2005 was het bedrijf bereid zijn aandeel aan de provincie Zuid-Holland te verkopen, die het aan het Zuid-Hollands Landschap overdroeg. In 2008 werd het 'pachtvrij'.

Zo op het oog lijkt de Sophiapolder een goed bewaard geheim, een luwte tussen de stampende bedrijvigheid van Rotterdam en de eigen wereld van de Biesbosch. Onzichtbaar achter de dijk, onbereikbaar zonder de pont of de roeiboort van Hannie, stil behalve de stemmen van mensen en de motoren van de binnenvaartschepen die laag voorbij schuiven op het onzichtbare water van de Noord, net eendjes in een schiettent op deze drukbevaren route tussen Rotterdam en Antwerpen.

Die rust is schijn. Menige plannenmaker heeft zijn begerige oog op dit verstilde stukje boerenland laten vallen. In de jaren dertig van de vorige eeuw werd de noordpunt opgespoten om er arbeiderswoningen voor de kabelfabriek van Alblasserdam op te bouwen. Er heeft ook een scheepssloperij gestaan. Er zijn plannen geweest om hier een depot voor giftige baggerspecie aan te leggen, dat uiteindelijk in het Hollands Diep is gerealiseerd.

In de jaren negentig van de vorige eeuw viel het oog van het nieuwe samenwerkingsverband van de Drechtsteden op deze landbouwpolder. 'Het hart van het stedelijk gebied komt te liggen in het tot nu toe altijd betekenisloze Sophiapoldertje,' kondigde projectleider R. Scheelbeek aan in DE DORDTENAAR. 'Niemand heeft ooit ontdekt dat je met dit eilandje fantastische dingen kunt doen. Het is momenteel slechts bereikbaar met een prutserig pontje. Je kunt er een toeristische enclave van de eerste orde van maken met bijvoorbeeld een goed geoutilleerd theater.'

Het is heel anders gelopen – ook het plan om hier de Floriade van 2012 te houden, is op niets uitgedraaid. Hannie heeft ooit meegewerkt aan een theaterfestival in de ruïnes van de woningen op de noordpunt, maar sinds 2004 is het beleid voor de toekomst juist dat de sporen van de mens op de Sophiapolder worden gewist.

Het eiland wordt een zoetwatergetijdenmoeras, waar het rivierwater door twee openingen in de dijk tweemaal daags erin en eruit zal stromen. Dit moet het verlies aan natuur compenseren dat is veroorzaakt door de aanleg van de HSL en de Betuwelijn. Die laatste loopt door de acht kilometer lange Sophiatunnel, op 25 meter diepte onder het gelijknamige 'altijd betekenisloze poldertje' door. Hannie: 'Om die tunnel te graven moesten ze op de polder een schacht maken van 34 meter diep. Op de dijk staat de nooduitgang.'

Voor de kinderen was natuurlijk niets spannender dan daarin te klimmen. Daniël laat in het groene fotoalbum een foto zien: 'Hier zit ik met een vriendje in de tunnel van de Betuwelijn, voordat-ie in gebruik werd genomen.'

De Sophiapolder: puur natuur van boven, pure techniek van onderen.

4 Cultuurlandschap of wildernis

Aan het hek bij de voormalige opzichterswoning meldt zich een man met een enorme vrachtwagen. Hij wil naar de overkant: heen met een lege container en terug met een volle. Of hij even wil wachten, want we zitten net aan de boterham. Maar daarna loopt Hannie naar de pont, met mij en hond Floor in haar kielzog.

En straks? Dan wonen zij en de kinderen in Lekkerkerk. En wie gaat de natuurliefhebbers dan overzetten? Het Zuid-Hollands Landschap is een voetveer aan het regelen dat ook langs de toekomstige waterbushalte zal varen.

‘De provincie wilde namelijk per se ‘betreedbare’ natuur,’ zegt Wim Punt, oud-voorzitter van de vogelwerkgroep van de Stichting Natuur en Landschap Zwijndrechtsewaard. Daarmee voegt Punt een nieuwe categorie toe aan het rijkgeschakeerde vocabulaire van de door de mens gemaakte natuur. Want natuur waar niemand mag komen, dat doet het niet goed bij de stadsbewoner die in het weekend een vleugje wildernisgevoel wil opdoen. Er komen dan ook enige voorzieningen voor de bezoekers aan de Sophiapolder-nieuwe-stijl: een vogelobservatiehut, zitplekken, wandelpaden langs de dijk en een vlonderpad, zodat je de natuur van dichtbij kunt beleven.

‘Op een gegeven moment waren er drie opties,’ zegt Punt. ‘Weidevogelgebied, regenwatermoeras of zoetwatergetijdenmoeras waarbij de dijk op één of op meerdere plekken zou worden doorgestoken. De eerste optie, waar de Sophiapolder blijft zoals hij is, viel af, omdat ervoor is gekozen de grutto in grotere aaneengesloten gebieden te beschermen. En een regenwatermoeras past niet bij dit landschap.’

Zoveel is duidelijk: Wim Punt is een voorstander van wat hij noemt ‘streekeigen natuur’. Eigenlijk is het een halve maatregel, vindt hij, dat én teruggeven aan de rivier én de dijk in stand houden. Dat laatste gebeurt omdat de golven van de scheepvaart anders het eiland zouden eroderen – of misschien omdat het gewoon te duur is om de dijk af te graven.

‘De Sophiapolder wordt straks onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur en een STEPPING STONE tussen de Alblasserwaard en de Hoeksche Waard,’ zegt Punt, ‘samen met de Crezeepolder in Ridderkerk, De Zaag bij Krimpen aan de Lek en het waterrijke gebied rond de molens van Kinderdijk, waar de zwarte stern broedt.’

En al heeft het naar zijn idee iets halfslachtigs, het voordeel van deze herinrichting is volgens Punt de bescherming die de status van natuur met zich mee brengt. ‘Die bescherming geniet het boerenland niet.’

Daar wordt Auke van der Woud, hoogleraar in Groningen, met een grote belangstelling voor de geschiedenis van het landschap, juist hets van. Van dat ‘dure getuinier’ onder de vlag van ‘ongereptheid’. In een interview in dagblad TROUW (2009) noemt hij wilde natuur ‘een duur verzinsel, een toneelstukje dat met veel subsidie wordt opgevoerd’. ‘Het landschap dat we hebben, veelal landbouwgrond, voldoet kennelijk niet aan hoge eisen. We moeten er wilde natuur voor terughebben! Maar de natuur die terugkomt is staatsnatuur, bedacht door ambtenaren in stedelijke kantoren en door de overheid gefinancierde natuurorganisaties. Erg jammer dat er niet een dergelijke lobby is voor het cultuurlandschap.’ Hij verwondert zich over de ontpoldering van de Hedwigepolder. ‘Zo’n polder is toch niet een steriel stuk land zonder enige context? Waarom is een splinternieuw zoutwatermoeras wel natuur, en honderd jaar oude landbouwgrond niet?’

Jan van Dijk, van het Zuid-Hollands landschap weet wel waarom. ‘Na het voltooiën van de Deltawerken, en het

sluiten van de Haringvlietsluizen, en door de toenemende verstedelijking langs de rivieroever, is dit type oer-Hollandse riviernatuur erg zeldzaam geworden. Dit vind je alleen nog incidenteel langs bijvoorbeeld de Oude Maas, de Hollandse IJssel, de Lek, het Haringvliet en het Hollands Diep. Er zijn heel weinig plekken die er nog geschikt voor zijn: ze moeten in een rivier liggen die nog getij heeft en ze moeten niet of nauwelijks bebouwd zijn. Hier kun je met weinig ingrepen en relatief lage kosten die getijdennatuur herstellen. Je hoeft bij wijze van spreken alleen de dijken door te steken.'

Het belangrijkste is dat de natuur zichzelf kan ontwikkelen, vindt Van Dijk, 'dat doet zij namelijk beter dan wij als mensen'. Maar ze wordt ook een handje geholpen, of gestuurd. In een interview in het ALGEMEEN DAGBLAD (2006) vertelt Van Dijk dat wilgen het maar al te goed doen in de kale grond die achterblijft als de draglines klaar zijn: 'Je hebt een goede kans dat we daar al vrij snel boompjes uit de grond moeten trekken om te voorkomen dat het een wilgenbos wordt.'

Hannie de Vos heeft een veel makkelijker oplossing: 'Laat toch nog wat koeien of schapen in de polder grazen, dat scheelt in onderhoud.'

'Ik heb moeite met dat idee dat de mens boven alles zou staan en natuur kan maken,' zegt ze. 'Moet je natuur naar je hand zetten, die willen maken zoals jij denkt dat het moet zijn? Om dat te doen, halen ze ook iets waardevols weg. De grutto's en de Kievieten worden elders beschermd en hier weggedaan. Wij boeren grepen nooit zo hard in dat landschap in als de aannemers nu met hun graafmachines doen om er natuur aan te leggen. Boeren en natuur kunnen hand in hand gaan. Ik vind het geen goed uitgangspunt om het ene weg te gooien en in te wisselen voor het andere. Ik vind het heel erg jammer dat er boeren verdwijnen. Daarmee gaat er wel iets verloren. De generatie voor ons heeft hard gewerkt om dat land boven water te krijgen en te houden. Ik denk dat mensen meer gevoel hebben bij de natuur als ze koeien met kalfjes zien en schapen met lammeren, dan wanneer er alleen vogels zijn die je pas met een verrekijker kunt zien. Meisjes kunnen beter bij de paarden zijn dan rondhangen in het winkelcentrum. Het stikte hier van de gruttonesten, nu lees ik in de krant dat de Noordse woelmuis hier terug moet komen. En die grutto's dan?'

Het verhaal van de Sophiapolder lijkt veel op dat van het eiland Tiengemeten in het Haringvliet, dat door Natuurmonumenten ook teruggegeven is aan de natuur. Cineast Digna Sinke heeft dat proces dertien jaar lang gevolgd, er drie documentaires over gemaakt en ook een meer persoonlijke film met de titel WEEMOED & WILDERNIS. 'Wilde natuur in Nederland is een illusie,' zegt zij. 'Alles wordt volstrekt gereguleerd. Met zoveel grote grazers per hectare krijg je bosjes, met zoveel meer krijg je een open landschap – net de parkeernorm in een nieuwbouwwijk. Een deel van mijn BRAVE NEW WORLD-angst is dat we natuur maken tot een specifieke enclave waarvoor je op de veerpont een kaartje moet kopen. Maar ik zie ook wel dat het een PRISONER'S DILEMMA is: op het moment dat je die natuur niet vastlegt en kapitaliseert, wordt-ie voor je ogen weggekaapt. Het etiket maakt het verdedigbaar. Dat geeft aan hoe kwetsbaar die natuur is.' Sinke heeft het vertrek van de boeren uit Tiengemeten van nabij gevolgd, vooral dat van Leen Vos en zijn broer, voor wie het lastig was een vervangende boerderij te vinden. 'Ik realiseerde me dat je je als fotograaf of filmmaker kennelijk de luxe permitteert om te reflecteren en terug te kijken. Maar als boer is de enige manier een nieuw leven te beginnen. Je moet verder.'

5 Het afscheid

Hannie is nu wel klaar met afscheid nemen. Al vanaf dat ze op de Sophiapolder zit, wordt er gepraat over een andere bestemming en over de mogelijkheid dat ze als erfpachter zou moeten vertrekken. Het liefst had ze gezien dat er een dijk om de boerderij heen werd gelegd en dat de rest van het eiland aan de natuur werd teruggegeven. 'Ik heb hier al zo lang en vaak lopen mijmeren. Jarenlang wisten we niet wat er ging gebeuren. De besluitvorming duurde jaren, daarna twee jaar onderhandelen, toen duurde het nog eens twee jaar voordat ze daadwerkelijk begonnen met de herinrichting. Nu het bijna over is, denk ik: als het moet, doe het dan.'

Daniël komt bijna niet meer aan de overkant, zegt hij. 'Heel soms speel ik er nog, maar het is niet zo leuk meer om er te zijn. Het is één grote baggerbende nu; je kunt je nergens verstoppen en ik loop alleen te denken aan hoe het was. De zin gaat gewoon over.' Misschien had Daniël het wel leuk gevonden om boer te worden, hij weet het niet zeker. Op school wil één vriend het leger in, een andere wil automonteur worden, een derde gameontwerper. 'Ik ga in ieder geval iets met m'n handen doen.'

Met z'n allen hebben ze al twee keer het afscheid van de Sophiapolder gevierd. 'Het vriendje van Anne speelde in een bandje, en de kinderen hebben toen bedacht dat we het vertrek zouden vieren met een popfestival, SOPHIAPOP,' zegt Hannie. Net één dag daarvóór hoorden ze dat het allemaal weer langer zou duren en dat ze nog een jaar mochten blijven. 'Dus hebben we het jaar daarop wéér een Sophiapop georganiseerd.'

Hannie gaat met haar kinderen wonen in een boerderij die ze van haar vader heeft gekocht. 'Ik ben mijn familie dankbaar dat ik er kan wonen, maar ik ben niet echt enthousiast om terug te gaan naar Lekkerkerk waar ik vandaan kom. Aan het huis moet ook nog veel gebeuren, maar zolang het niet klaar is hier in de polder, is het moeilijk om daar voluit aan te werken.'

Daniël doet wel al zijn eerste jaar van de middelbare school in zijn nieuwe woonplaats. Het heen en weer reizen met auto, pont en fiets kost veel tijd, maar hij vindt het fijn dat ze straks dichtbij opa, oma en twee ooms en tantes wonen. 'Ik zal wel mijn vrienden hier missen.'

En de dieren? Op de Sophiapolder had Hannie een paar honderd schapen, nu lopen er 25 langs de Veersedijk – die komen wat minder snel onder een auto dan de ganzen. 'In Lekkerkerk is er geen ruimte voor. Hier hadden we tachtig hectare, daar vijf. En de paarden? Ik moet weer een nieuwe klantenkring opbouwen.' Op het eiland had ze een paard met de naam Sorino: SOphiapolder, Rletbaan, NOord. 'Het was natuurlijk toeval, maar in de week dat het besluit viel dat we hier weg moesten, lag Sorino dood in de wei.'

Hannie wil nu verder, vooruit, de volgende fase van het leven vormgeven en invullen. 'Wij zijn al meer bezig met wat voor ons ligt dan met wat we hier achterlaten. Net zoals de natuur, die staat ook niet stil. Ik heb geen zin er ongelukkig van te worden. Ik wil denken: het zal wel weer mooi worden. Vooral voor mensen die het niet van vroeger kennen.'

© Tracy Metz, 2011

Deze tekst is geschreven voor het fotoboek

A Falling Horizon van Heidi de Gier.

Projecten 2011

BNG Nieuwe Theatermakers Prijs	Santa Sangre en het zwaard van Damocles	Internationaal Short Film Festival Nijmegen
BNG Nieuwe Literatuur Prijs	Vooruitziende blik 2011	Ouderen Songfestival 2011
BNG Workspace Projectprijs	Muziek Actief 2011	De Straatkunstprij
BNG Circusprijs	Storioni Festival	NESKO 2011
BNG Erfgoedprijs	Flamenco Biënnale	Festival 2 Turven Hoog
BNG Prijs Beste Amateurlkunst Gemeente	Mirandolina	Prachtig portret
Cultuurfondslezing	Oogverblindend	Voorouders van Verre: China.
De Niet-Meer-Zo-Piep-Show	architectuur door de ogen van blinden	Oratorium Samson
Ballade van de rijzende Zon	Clips 2011	Frysk Requiem
De bedelaarsopera	Concerttournee NSO 2011	De Nieuwe Arcadische Route
Opera La Pietra del paragone	Gurrelieder	RAMSJ
Dinner for One	La Giuditta	Flevolands Korenfestival
Heidi de Gier	Brechtfestival	Latin American Film Festival 2011
A Falling Horizon	César Franck-project	Publicatie Orgelmakers Loret en hun orgels

